

KÜRESEL DİYALOG

4.3

Bir yılda 13 dilde 4 sayı

Bir Meslek Olarak Sosyoloji

Zsuzsa Ferge,
Melvin Kohn

XVIII ISA Dünya Kongresi

Margaret Abraham,
Vladimir Ilin,
Michael Burawoy

Taşeronlaştırılmış Benlik

Arlie Hochschild
görüşmeyi Madalena yaptı
d'Oliveira-Martins,
Amrita Pande ve Ditte Maria Bjerg

Günümüzde Fransız Sosyolojisi

Bruno Cousin and
Didier Demazière,
Christine Musselin,
Frédéric Lebaron,
Frédéric Neyrat,
Romain Pudal

- > Sosyoloji ve Çevresel Değişiklikler
- > Peru'da madencilik ve Yerel Topluluklar
- > Uluslararasılaşmanın Altında Çek Sosyolojisi
- > Çek Cumhuriyeti'nde Güvencesiz Sosyoloji
- > Küresel Diyalog Arap Ekibi

BÜLTEN

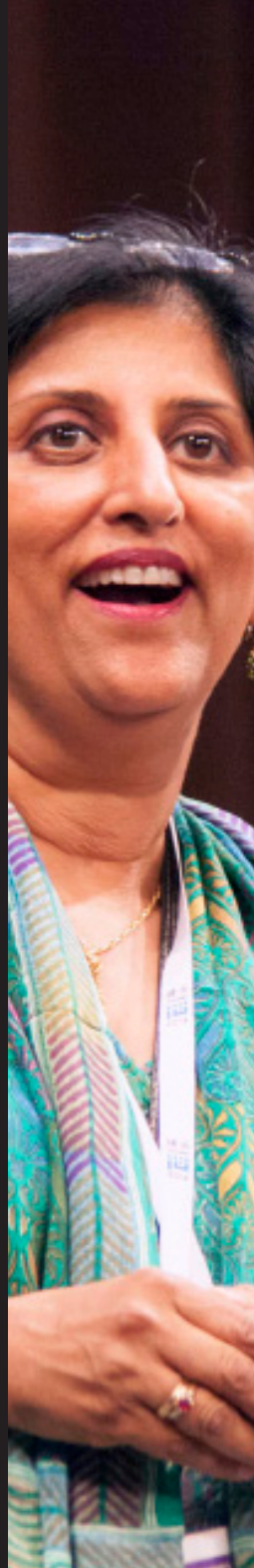

International
Sociological
Association

CİLT 4 / SAYI 3 / EYLÜL 2014
<http://isa-global-dialogue.net>

KD

Uluslararası Sosyoloji Derneği (ISA) Giderek Güçleniyor

Bu yaza, Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin Yokohama'da düzenlenlediği 18. Dünya Sosyoloji Kongresi damga vurdu (13-19 Temmuz). 6,087 katılımcı, Japon Yerel Düzenleme Komitesi tarafından Uluslararası Sosyoloji Derneği Sekreteryası ile işbirliği içinde titizlikle organize edilen Derneğin tarihindeki bu en büyük olay için buluştu. 1100'ün üstünde müstakil oturumla, Kongre'nin hayli geniş ölçekli oluşu, Rus sosyolog Vladimir Ilin'in Küresel Diyalog'un bu sayısında kaleme aldığı raporunda da gündeme getirdiği gibi, Uluslararası Sosyoloji Derneği giderek büyüyor mu tartışmalarına yol açtı. Kongre'de aynı zamanda, Margaret Abraham'ın başkanlığındaki yeni yürütme komitesi de seçildi. Kendisi Küresel Diyalog'un bu sayısında toplumsal cinsiyete dayalı şiddete özel bir önem göstererek sosyolojinin sosyal adalete katkısını vurgulayan heyecan verici ajandasını ortaya koymaktadır.

Bu sayıda biz, Fransız sosyolojisinin durumuna ilişkin beş makale yayınlıyoruz. Bu yazılar, kamusal ve politika yönelimli alanlarda Fransız Sosyolojisi'nin devam eden gücünün altını çizmektedirler. Aynı zamanda, yazarlar araştırmacının ve araştırma sürecinin bürokratikleşmesi ve özelleşmesini, hakemliğin genişlemesi yoluyla profesyonelleşmeyi, İngilizce yayın yapma konusunda artan baskıyı ve sabit istihdam noksanlığını tartışmaktalar. Fransa, sonraki iki makalede ele alınan Çek sosyolojisi ile ilginç bir tezatlık göstermektedir. Çek sosyolojisi, uluslararasılaşma ve Batı sosyolojisiyle uyum sağlama baskılarına karşılık yerel konulara bağlı kalma sorumluluğuna vurgu yapan argümanların çatışmasına şahit olmaktadır. Bu iki eğilim arasındaki gerilim, araştırmacının metropoliten merkezlerine uyum sağlamaları beklenen yarı-çevre ülkelerde yoğun bir şekilde hissediliyor.

Küresel Diyalog'un bu sayısı, sosyolojinin iki duayeninin "bir meslek olarak sosyoloji"ye ilişkin olarak kendi kariyerlerinin bakış açısından yazdıkları ile başlıyor. Zsuzsa Ferge, önce kendisinin eski rejim Macar devlet sosyalizmi ile olan çekişme tarihini ve sonra da bu rejimin yerine geçen yeni rejimin ile olan çatışmasını ise fakir ve ötekileştirilmişlerin bakış açısından aktarırken, Melvin Kohn kişilik ve sosyal yapıya ilişkin öncülük yapan uluslararası araştırmasının öyküsünü anlatıyor. Ayrıca bu sayıda, sosyal bilimlerdeki bir diğer duayen olan Arlie Hochschild'la duygusal emek ve duyguların metalaşmasının bugününe dair yaptığımız bir röportajı sunuyoruz ve aynı temayı takip ederek, Amrita Pande ve Ditte Bjerg, Pande'nin Hindistan'daki araştırmasının konusu olan taşıyıcı anelik ile ilgili tiyatral performanslarını aktarıyorlar. Avrupa'da çokça takdir alarak sahnelenen bu gösterileri, aslında halk sosyolojisinin yeni bir türü oluyor!

Bu editöryalı, Nordik Sosyoloji Derneği'nin yılda iki kez düzenlenen toplantısının gerçekleştiği İsveç'ten yazıyorum. Burada Lund'da, oldukça çok sayıda genç sosyologlar İskandinav refah devletinin düşüşü ve zincirleme göç dalgalarından kaynaklanan güçlükler gibi meydan okuyucu konuları tartışmak için toplandılar. İskandinavya, özellikle İsveç, dünyanın savaş bölgelerinden kaçan çok sayıda kişiyi kabul etti ve ediyor ama araştırmaların gösterdiği kadarıyla refaha, eğitime ve işe ulaşma anlamında uğradıkları ayrımcılıklarla bu nüfusun temsiliyetleri engelleniyor. Sosyologların ortaya koymak için acele etmeleri gereken şey sosyolojinin altında yatan insancıl görevlerdir.

> **Küresel Diyalog 13 dilde [ISA'nın web-sayfasında](#) bulunmaktadır.**

> **Başvurular burawoy@berkeley.edu adresine gönderilebilir.**

Tanınmış Macar politika analistisi ve eleştirmeni **Zsuzsa Ferge**, eşitsizlik ve yoksulluk sorunları ile ilgilenmeyen ekonomi alanından sosyolojiye olan göçünü anlatıyor.

Önemli Amerikalı sosyolog **Melvin Kohn**, sosyal yapı ve kişilik ile ilgili çalışmalarının nasıl uluslararası araştırma ve işbirliğine nasıl yön verdiğini anlatıyor.

ISA'nın yeni başkanı **Margaret Abraham**, sosyolojinin sosyal adalete olan sorumluluğunu toplumsal cinsiyet şiddeti özelinde nasıl ele aldığını anlatıyor

Küresel Diyalog SAGE Yayınları'nın cömert başışı ile hazırlanmaktadır.

> Yayın Ekibi

Editör: Michael Burawoy.

Yardımcı Editör: Gay Seidman.

Yönetici Editörler: Lola Busuttil, August Bağ.

Danışman Editörler:

Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamin Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchyan, Simon Mapadimeng, Abdul-mumin Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scalón, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin-Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Bölgesel Editörler

Arap Dünyası:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Brezilya:

Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Renata Barreto Preturlan, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Rafael de Souza, Benno Alves.

Kolombiya:

María José Álvarez Rivadulla, Sebastián Villamizar Santamaría, Andrés Castro Araújo, Katherine Gaitán Santamaría.

Hindistan:

Ishwar Modi, Rajiv Gupta, Rashmi Jain, Jyoti Sidana, Ritu Saraswat, Nidhi Bansal, Uday Singh.

İran:

Reyhaneh Javadi, Najmeh Taheri, Saghar Bozorgi, Hamidreza Rafatnejad, Abdolkarim Bastani, Tara Asgari Laleh, Faezeh Khajezadeh.

Polonya:

Krzysztof Gubański, Kinga Jakiela, Kamil Lipiński, Przemysław Marcowski, Mikołaj Mierzejewski, Karolina Mikołajewska, Adam Müller, Patrycja Pendrakowska, Zofia Penza.

Romanya:

Cosima Rughiniş, Ileana-Cinziana Surdu, Telegdy Balazs, Adriana Bondor, Ramona Cantaragiu, Miriam Cihodariu, Mihai Bogdan Marian, Alina Stan, Elena Tudor, Cristian Constantin Vereş.

Rusya:

Elena Zdravomyslova, Anna Kadnikova, Asja Voronkova.

Tayvan:

Jing-Mao Ho.

Türkiye:

Yonca Odabas, Günnur Ertong Attar, İlker Urlu, Zeynep Tekin Babuç, Hüseyin Odabaş.

Medya Danışmanları: Gustavo Taniguti, José Reguera.

Yayın Danışmanı: Ana Villarreal.

> Bu Sayıda

Editörden: Uluslararası Sosyoloji Derneği (ISA) Giderek Güçleniyor 2

Bir Meslek Olarak Sosyoloji – Firar Eden Sosyolog
Zsuzsa Ferge, Macaristan 4

Bir Meslek Olarak Sosyoloji – Çokuluslu Bir İşbirlikçi Olarak Yaşam
Melvin L. Kohn, ABD 6

> XVIII ISA KONGRESİ

Sosyolojinin Sosyal Adalet Olan Bağlılığını Güçlendirmek
Margaret Abraham, ABD 9

Yokohama'dan İzlenimler
Vladimir Ilin, Rusya 12

Immanuel Wallerstein ISA'nın Mükemmellik Ödülünü Aldı
Michael Burawoy, ABD 15

> TAŞERONLAŞTIRILMIŞ BENLİK

Dünyanın Dört Bir Yanında Duygusal Emek: Arlie Hochschild ile Röportaj
Madalena d'Oliveira-Martins, İspanya 16

Hindistan Yapımı: Bir Bebek çiftliğinden Skeçler
Amrita Pande, Güney Afrika ve Ditte Maria Bjerg, Danimarka 19

> GÜNÜMÜZDE FRANSIZ SOSYOLOJİSİ

21.Yüzyılın Sonunda Fransız Sosyolojisi
Bruno Cousin ve Didier Demazière, Fransa 22

Yok Olan Akademik Kariyerler
Christine Musselin, Fransa 24

Sosyolojik Alırtırmayı Değerlendirmek
Frédéric Lebaron, Fransa 26

Sosyoloji Mesleğinin Değişimi
Frédéric Neyrat, Fransa 28

Neden "İnsan Denek Protokolü" Yok?
Romain Pudal, Fransa 30

> ÇEVREYİ DÜZENLEMEK

Sosyoloji Nerede? Küresel Çevresel Değişim ve Sosyal Bilimler
Stewart Lockie, Avustralya 32

Kömür, Su ve Toprak, Piedra Alta'da Madencilik, Peru
Sandra Portocarrero, Peru 35

> ÇEK SOSYOLOJİSİNE MEYDAN OKUMALAR

Uluslararasılaşma ve Demetim Kültürü
Martin Hájek, Çek Cumhuriyeti 37

Sosyolojik Güvencesizlik: Çek Topraklarından Notlar
Filip Vostal, Çek Cumhuriyeti 39

Küresel Diyalog Arab Ekibi
Mounir Saidani, Tunus 41

> Firar Eden Sosyolog

Zsuzsa Ferge, Eötvös Loránd Üniversitesi, Macaristan

Zsuzsa Ferge.

50 yılı aşkın süredir, Zsuzsa Ferge, Macar sosyologlar ve sosyal istatistikçiler arasında öncü konumda bulunmaktadır. Hem devlet sosyalizmi hem de onu takip eden kapitalizm altında Ferge, 15'in üzerinde kitap ve yüzlerce makalelerinde eşitsizlik, yoksulluk ve marjinalleştirme örneklerine dair araştırmalarına devam etmiştir. Macaristan'ın en ünlü akademisyenlerinden biri olarak, ayrıca sosyal politikanın ezeli bir eleştirmeni ve azimli bir savunucusu olmuştur. O, 1989 yılında Budapeşte'deki Eötvös Loránd Üniversitesi'nde Macaristan'ın ilk sosyal politika bölümünü kurmuştur. Burası 2011'de kapatılana kadar, Çocuk Yoksulluğuna Karşı Ulusal Program'ın yerel yürütmesini gerçekleştiren ve bu konuda araştırma yapan Macar Bilimler Akademisi'nde yer alan gruba liderlik etmiştir. Macaristan ve ötesinde sayısız madalya, ödül ve onur derecesi almıştır.

1 950'lerin başlarında ekonomi okurken, basitçe hayatımı kazanmak için sosyal istatistikçi oldum. Ev ekonomisi istatistiği işinde görevlendirilmiştim. İş, ülke çapında yaşayan aileleri ziyaret etmek ve aylık olarak nasıl ve ne kazandıklarını, ne yediklerini, çocukları için neler aldıklarını manuel bir şekilde not etmeyi içeriyordu. Bu deneyim ekonomiden, Marksizm'den ve diğer şeylerden inanılmaz derecede daha ilginçti. Bu nedenle ekonomiyi insanlara ve topluma daha yakın duran bir şey için terk ettim.

Hanehalkı verilerini analiz etmeye başladım ve kısa zamanda rakamların ideolojik olmayan (apolitik) bir biçimde eşitliğe dair resmi ideoloji ve günlük yaşamın gerçekliği arasındaki zıtlıkları ve çatışmaları açığa çıkarmaya yardım edebileceğini keşfettim. O zaman, Macar İstatistik Bürosu'nun başkanı 1956'dan sonra "sosyal tabakalaşmanın" çeşitli görünüşlerine dair geniş bir araştırmaya izin verecek kadar (20,000 hane halkı) esnek ve şimdi inanması güç olsa da yeterince bağımsızdı. (O zaman kelimelerin politika için muazzam sembolik önemi vardı, "Sosyal tabakalaşma" meşru bir tanımlamayken; resmi yararsız ideoloji dışında "sosyal sınıf" meşru bir tanımlama değildi. Biz düşük gelirli kişileri çalışabiliyor ama yoksulluktan bahsedemiyorduk. Sosyal istatistik meşru olarak yapılabiliyordu, ancak sosyoloji, 1960'lara kadar afazoz edilmişti.)

Sosyal tabakalaşmaya dair rapor, çeşitli "sosyo-ekonomik" grupları karakterize etti ve "düşük-gelirli" kişilerin durumunu ortaya koydu. Altta yatan örtülü teori gücün, bilginin ve mülkiyetin (bu sırayla) eşitsiz dağılımı arasındaki bağlantıların yapısal olarak önemli grupların oluşmasını desteklediğini gösterdi.

Sosyal eşitsizlikler, şimdiye kadar yaptığım her işin merkezinde oldu. İstatistiksel sonuçları haritalandırdıktan sonra (en azından belirli bir dereceye kadar), bir çok soru ortaya çıktı. Başlangıçta benim sorum çocukların doğumdan itibaren kaderini belirleyen eşitsizliklerin nasıl azaltılacağıydı. 1963'te kurulan Macar Bilimler Akademisi So-

>>

syoloji Enstitüsü'nde, çocukların şansını eşitlemede olası bir mekanizma olarak okul olgusunu çalıştık. Bu çalışmalar, bizim önceki araştırmamızla yakından bağlantılıyken, zamanın ruhundan ve özellikle Pierre Bourdieu'nun çalışmalarından derin şekilde etkilenmişti; tüm Avrupa'da sosyal bilimciler eğitimin eşitsizliği azaltılabileceğini umut ediyordu. Bu şekilde, 1960'lardan başlayarak, çalışmalarımız ilkökul, ortaokul ve mesleki okulları, okul sonuçlarını ve çocukların okul kariyerlerini, bununla birlikte öğretmenlerin görüş ve önerilerini kapsadı. Ancak bu umutların boş olduğu ortaya çıktı: çalışmalarımız okul yapısı değişirken, okulların yoksulluk ve güçsüzlüğün sosyal aktarımının meşrulaştırılmasında en önemli kurum olarak işlev göstermeye devam ettiklerini ortaya koydu.

Sorularımız aynı noktada devam etti. Toplumsal eğilimleri değiştirebilecek herhangi bir ajan (agency) var mıydı? Araştırmanın sıradaki açık odağı ise devlet ya da daha açık şekliyle yapısal eşitsizlikleri etkileyebilecek devlet aktiviteleri idi, bunlar arasında sosyal politika ve merkezi gelir dağılımı vardı. Bu nedenle 1970'lerin başlarından itibaren, Macar sosyal politikalarını araştırmaya başladık. 1966'da, daha sonradan ISA Yoksulluk, Sosyal Refah ve Sosyal Politika Araştırma Komitesi'nin kurucuları olacak kişilerle- Herbert Gans, Peter Townsend, Henning Friis, S.M. Miller ve diğer birçokları ile tanıştığım Dünya Sosyoloji Kongresi'ne katılma şansım oldu. Bu dostluklar Richard Titmuss'un çalışmalarının, yoksulluk araştırması ve sosyal politika araştırması dünyasının kapısını araladı

Biz yapısal değişimleri ve yoksulluğu tarihsel ve ampirik olarak çalışmaya devam ettik ve Macar sosyal politikasını analiz etmeye başladık. Sosyolojik bakış açımızı sosyal yapı ve kelimenin tam manasıyla (İngiliz) sosyal politika ile birleştirerek, sosyal politika çalışmasını daha geniş yapısal değişim analizleri ile bağlayarak toplumsal politika kavramına ulaştık. 1985'te, Eötvös Loránd Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün desteğiyle, sosyal politika henüz geçerli bir ilim aracı olarak görülmediğinden "tarihsel sosyoloji" diye tanımlanmış olsa da sosyal politikada yeni bir alan açtık.

Sosyal Politika ve Sosyal Çalışma Bölümü 1989 yılında Macaristan'ın sistem değişiminin arifesinde kuruldu. Yeni kapitalizmde sosyal yapıyı aynı güçler şekillendiriyordu, ancak önem sıraları, daha sonra göstermeye çalıştığım gibi değişti. Mülkiyet ve güç eşit önemde oldu, bilginin rolü biraz azaldı ve emek piyasası ile ilişkiler (işe giriş, iş güvenliğinin sürekliliği) ilk üç yapısal güç kadar önemli hale geldi. Ben Bourdieu'nun "sosyal sermaye" ve habitus kavramlarını ve bununla birlikte ajanın aktivitelerini yapısal değişime

dair kavramsal çerçeveye eklemeye çalıştım ancak kısmen başarılı olabildim. Hala toplumsal ve bireysel bağlantılar artarak önem kazanıyor görünmekte ve muhtemelen sadece bugünün Macaristan'ında değil, diğer merkezleri de değiştirme ve dönüştürmede etkililer. Macaristan'da eşitsizlik, yoksulluk, özelde çocuk yoksulluğu ve özellikle derin çocuk yoksulluğu, 2008 küresel ekonomik krizinden bu yana artıyor.

Emekli olduktan sonra çocuk yoksulluğu alanında çalışmaya devam ettim ve bir grup meslektaşımınla 2007-2032 Çocuk Yoksulluğu ile Mücadele Ulusal Programı'nı hazırladık. Bu plan 2008 ortalarında Macar Parlamentosu'nda kabul edildi ve 2011 yılında grup dağılıma kadar fakir bir mikrobölgede kısmen başarılı şekilde yürütüldü. Ulusal Program'ın orta halli bir versiyonu devam etmekte ancak Macar politik tartışmalarında genel olarak dikkate alınmamakta. 2010'dan bu yana, hükümet politikaları "çocuk karşıtı" özellikler içeren ihtiyatlı bir yoksul karşıtı ve orta sınıf yanlısı politik eğilime sahip. Kademeli vergilendirme bütün vergi dilimlerine aynı oranda vergilendirme ile yer değiştirdi, sosyal destek azaltıldı ve artan şekilde duruma bağlı hale getirildi, asgari suç sorumluluğu yaşı 14'ten 12'ye indirildi, zorunlu eğitim yaşı 18'den 16'ya düşürüldü v.b.

Bu nedenle, eşitlikçi olmayan devlet sosyalizminin (bunu tam bir yaygın yanlış adlandırma olan "komünizm" dışında istediğiniz gibi adlandırabilirsiniz) sosyal eleştiricilerinden biri olduğum halde, yeni cesur dünyanın eleştiricisi olarak Aydınlanma'nın kutsal üçlüsü olan değerlerle yoluma devam ettim. Önceki sistemin çöküşünden hemen sonraydı ki, diğer eşitsizliklerin yanında, birinin savaş öncesindeki büyük eşitsizliklerin azaltılmasına da önem vermesi gerektiğini tamamen farkettilim. Acaba gelir, refah ve bir dereceye kadar eğitim eşitsizliklerini etkili şekilde azaltmanın kısa ve uzun dönem sonuçları, sınırları ve maliyeti neydi? Bu soruları cevaplamadan, politik ve ekonomik sistemin değişmesinden bu yana olan biteni açıklamak zordu. (Bunu burada cevapsız bırakalım)

Yakın yıllarda, giderek güçlü bir sivil toplum olmadıkça devlet de piyasa da yoldan çıkar düşüncesine ikna oldukça araştırma, öğretim ve alan çalışmasını "sivil toplumla" daha içiçe şekilde bağlantılamaya çalıştım. Bu ikna olma mevcut gerçeğe uyumlu biçimde süregeliyor ancak Macar sivil toplumu hala bu geniş güçleri dikkate alamayacak kadar güçsüz durumda. ■

Yazışmalarınızı Zsuzsa Ferge fergesp@t-online.hu adresine iletebilirsiniz.

> Çokuluslu Bir İşbirlikçi Olarak Yaşam

Melvin L. Kohn, Johns Hopkins Üniversitesi, Amerika Birleşik Devletleri ve ISA Yürütme Komitesi Üyesi, 1982-1990

Melvin Kohn.

Melvin Kohn, sosyal yapı ve kişilik ilişkisine dair çalışmalarda bir öncü olmuştur. Onun en bilinen klasiği, sınıf ve kişilik arasındaki yakın ilişkiyi ortaya koyan Sınıf ve Uyumluluk'tur (1966 ve 1977'de genişletildi). Özenli araştırma bulgularının analizine dayanarak, çalışma ortamında otonomi (supervizyondan bağımsız olma, görevlerin karmaşıklığı ve işin çeşitliliği) ile iç denetim derecesi arasında bir bağlantı olduğunu keşfetti. Bunun tersine, rutin, zahmetli ve monoton çalışmayı gerektiren meslekler bireylerin kişiliğinde uyumlu olmaya yol açmaktaydı. Detaylı bir kohort analiziyle bu ilişkinin nasıl iki yönlü çalıştığını gösterdi, içsel-denetimli kişilik özellikleri olanlar başarıyla uyum sağlayabilecekleri işleri araştırıp bulmakta ve aynı zamanda bu iş tarafından şekillendirilmekteydi. Sadece ebeveyn tutumu ve davranışların nesiller arası geçişini değil, kişiliğin hayatın bir çok alanını nasıl etkilediğini gösterdi. Bu bağlantıların gücünü keşfetmek için Kohn, özellikle

kapitalist ve sosyalist ülkeler ve daha sonra dramatik sosyal değişimler geçiren ülkeler arasındaki çok uluslu karşılaştırmalı çalışmaların müzmin bir uygulayıcısı ve destekleyicisi oldu. Onun bir çok kitabı ve makalesi bu araştırma programı sonucunda ortaya çıktı ve genişledi. Kohn araştırmasından dolayı Amerikan Sanat ve Bilimler Akademisi'ne ve Amerikan Sosyoloji Derneği Başkanlığı'na seçilerek fazlasıyla taltif edildi. Yürütme Komitesi'nde görev aldığı dönemde (1982-1990) oradaki etkisini çok uluslu bağlar ve işbirliğini arttırmaya kullanarak ISA'nın heyecan veren bir destekçisi oldu.

60 yılı aşkın süredir bir ampirik sosyolog olarak, beni meslektaşlarımdan ayırt eden şeyin ortak bir araştırmaya koyu hatta derin bir seviyede dahil olmamdır, özellikle 40 yıl boyunca iyi niyetli bir çok uluslu çalışmacı oldum. Açıklaması basit. Benim teorik problemlere ilişkin ampirik sorular sormak gibi bir tutkum var, özellikle çok uluslu genellemelere ilişkin. Bizim Birleşik Devletler’de sosyal yapı ve kişilik arasındaki ilişkiye dair bulduğumuz büyüleyici bulgular Batı Demokrasileri için de eşit derecede geçerli miydi? Eğer öyleyse, Doğu Avrupa’nın komünist ülkeleri için durum nasıldı? Sovyetler Birliği için doğruysa, Çin için nasıldı? Başka bir ülke, başka bir dil ve kültür. Ancak ben kendimi sadece İngilizce ve biraz Almanca okur yazarı olarak değerlendiriyorum. Çözüm? Birden fazla dili olan ortaklar.

Bu tesadüfen oldu. Maryland’da şizofreni üzerine doktora sonrası bir çalışma, Washington D. C.’deki sosyal yapı ve kişilik çalışmasına dönüştü. Bu çalışmaya dair spekülative bir makale, çalışma arkadaşım olan Carmi Schooler’ın konu ile ilgili iddialarımı Birleşik Devletler içerisinde sivil mesleklerde çalışan kişileri araştırarak test etmemiz konusunda ısrarına yol açtı. Bu benim gerçek bir çok uluslu çalışmanın tadını ilk almamdı ve bu harika bir şekilde heyecan vericiydi; iki zihin birbirini hiç bu kadar tamamen tamamlamamıştı.

Ancak bu çalışma hala çok uluslu değildi. Çok uluslu işbirliğinin tadını İtalya Torino’da Leonard Pearlin ile Washington, D.C.’deki çalışmamı kıyaslayarak ve genişleterek aldım— ebeveyn sosyal sınıfının ebeveyn içsel-denetimi değerlendirmesi ile daimi ilişkisine ilişkin önemli bir kısım dışında çalışma gerçekten çok uluslu bir nitelik taşımaktaydı.

Sonra gerçek ilerleme geldi. Włodzimierz Wesolowski, Polonya’nın önde gelen Marksist sosyoloğu, beni bazı eğitimler vermem için davet etti. Memnuniyetle gittim, bir hafta süren ziyaretimin her dakikasından keyif aldım ve sonra Wesolowski (Karl Marx’ın bir fotoğrafının altında) benim Birleşik Devletler çalışmamı tekrarlamayı önerdi. Polonya araştırması kendilerinin: onlar ödeyeceklerdi; dataya sahip olacaklardı; onların denetimi altında olacaktı. Onun koruması altında olan Kazimierz (Maciek) Slomczynski çalışmayı yürütecekti ve ben “teknik danışman” olarak görev alacaktım.

Öneri karşı koyulamazdı. Maciek ve ben, yoğun olarak şimdiye dek sadece ulus bazlı çalışılmış kavramların anlam ve ölçümüne ilişkin çok uluslu analizler geliştirme yöntemleri üzerine çalıştık. Bunu, hem sosyal sınıf hem de sosyal tabakalaşmayı kapitalist ve sosyalist iki ülke için ölçerek, iki ülke için de katı şekilde benzer metodları kullanarak, bu tip metodları çalışmaya çok zaman harcamış ve sadece çabalarının görülmesinden memnuniyet duyan Polonyalı meslektaşların olağanüstü yardımı ile gerçekleştirdik.

İki kitap ve birçok makale sonrasında, sosyal yapı ve kişilik Birleşik Devletler ve Polonya arasında anlamlı biçimde farklılık gösterse de, birçok açıdan benzer şekilde birbirlerine bağlı

olduklarına dair baskın deliller ortaya koyduk. İki ülkede de daha avantajlı sosyal sınıflar ve daha yüksek statüdeki bireyler daha yüksek seviyede entellektüel esneklik, daha fazla kendi kendini yönetme ve daha güçlü bir iyilik hali gösteriyorlardı. Daha avantajlı bireyler karmaşık işlerden daha fazla keyif alıyor, daha az yakından süpervize ediliyor ve daha az avantajlı bireylere kıyasla daha az rutinleşmiş görevlerde çalışıyorlardı.

Bu esnada şans eseri, Ken’ichi Tominaga ve Atsushi Naoi bu karışıma Japonya’yı dahil etti ve sonuç olarak elimizde büyük bir Birleşik Devletler, Polonya ve Japonya karşılaştırması oldu. Sosyal sınıf ve tabakalaşmada çok uluslu değişkenleri bulduğumuzda, Birleşik Devletler ve Polonya beden işçilerinin yıpranma seviyelerindeki büyük farklılık-Japon işçiler ikisinin arasında yer alarak- dışında çok uluslu benzerlikler inanılmazdı.

Ancak Maciek ve ben Polonya vatandaşlarının otoriter yönetime karşı gelmesini izledik, yeni bir soru sorduk: radikal bir toplumsal değişim süreci-Polonya demokratik ve kararlı şekilde Katolik bir ülkeye dönüştü- bizim karşılaştırmalı sonuçlarımızı nasıl etkilerdi? Üç değerli işbirlikçi – Krystyna Janicka, Bogdan Mach ve Wojciech Zaborowski – ekibimize dahil oldu ve çalışan erkeklerin sosyo-yapısal durumlarını ve kişiliklerini keşfetme merakımızı, çalışan kadınlara ve Polonya’ya kapitalizmin gelmesi ile işlerini kaybeden Polonyalı kadın ve erkeklere doğru genişlettik.

Peki ama, komünist Doğu Avrupa’nın kalanında durum nasıldı? Hiçbir zaman Doğu Avrupa’da ciddi bir çalışmaya yapmak mümkün olmadı (hatta hiç olmadı) ve neredeyse hiç bu kadar yorulmamıştım. Ancak şimdi Rusya’da çalışma şansım vardı ve öncü Sovyet sosyologlardan Vladimir Yadov’un işbirliğini istedim. O üzülerek konunun çok hassas olduğunu (Gorbaçov’un altında bile) dile getirdi. Ancak beni Ukrayna’dan mükemmel uyum sağlayacak iki sosyologla tanıştırdı – bir teorisyen ve sosyal psikolog olan Valeriy Khmelko ve bir metodolog olan Vladimir Paniotto. Araştırmamızı şekillendirdiğimiz süreçte, Sovyetler Birliği dağıldı, bu sayede Khmelko ve Paniotto Ukrayna’da Sovyetler Birliği tarihindeki ilk ciddi saha araştırmasını gerçekleştirmiş oldu. Ben ondan sonra aylarca Polonya ve Ukrayna çalışmalarını koordine ederek Varşova ve Kiev arasında ileri geri mekik dokudum.

Polonya-Ukrayna karşılaştırmasından birçok şey öğrendik, özellikle iki ülkenin de giderek Birleşik Devletler ve Japonya’ya benzemeye başladığını gördük (gerçi farklı yönlerden). Kapitalizm çalışma koşullarında değişiklik yaratmadığı için işçiler sıkıntılıydı, ancak işçi ve işveren arasındaki ilişkilerde değişim yarattı. Çalışmamızın sonunda, Polonya işçileri Birleşik Devletler işçilerinden ayırt edilemiyordu ve Ukraynalı işçiler de çok uzakta değildi. Polonyalılar araştırmalarını bitirdiklerini düşündüklerinde, Ukraynalılar yeni başladıklarını düşünüyorlardı: Ukrayna’da olaylar daha yavaş yürüyordu ve çalışmak için daha fazla şey vardı. Bu nedenle kendi araştırmalarını canlanan alan araştırması işlerinden karşılayan Ukraynalılar, benim analizini kendimin yaptığı bir devam

çalışması gerçekleştirdiler.

Ukraynalıların izleme çalışması, orjinal çalışmanın katılımcıları ile tekrar görüşme yapılması sağlanarak, uzun süreli bir çalışmanın çok bölgesi analizleri için gerçek bir uzantı oldu. Bu 3 yıl boyunca Ukrayna'da olağanüstü kişilik değişkenliği saptadık. Carmi Schooler da Mali dışında (ve muhtemelen Afrika'nın başka yerlerinde de) neredeyse benzer koşullarda (tamamiyle tesadüfen) aynı şeyi buldu. Bu dönemde iş ve kişilik arasındaki ilişkiler Ukrayna için hala benzerlik göstermekteydi, ancak ilişkilerin önemi azalmıştı. Bizim nedensel modellerimiz bu tip sosyal istikrarsızlığın bu tür uç koşulları altında kişiliğin sosyo-yapısal pozisyon üstünde çok az etkisi olduğunu, tersine sosyal yapısal pozisyonun sosyal durağanlığın olduğu durumlarda olduğu kadar bu tür istikrarsız durumlarda da kişilik üzerinde güçlü bir etkide bulunduğunu göstermekteydi.

Ancak bu son değildi. Ben uzun zamandır Çin ile ilgiliydim ve eşim beni teşvik etti. Eşim her derste ne anlattığımı unutacak ve her seferinde yeni bir üniversite ve yeni bir derste anlattıklarımın keyif alacak derecede Alzheimer hastalığı ile derin şekilde uğraştığı halde birlikte Çin'e seyahat ettik. O, yapıldığını göremeyecek olsa bile benim Çin'de bir araştırma yapmamı çok istiyordu. Doğru işbirlikçileri bulmak gerçekten çok zordu; onlara ne kadar bağımlı olduğumun ve olacağımın yoğun biçimde farkındaydım. Ancak Lulu Li ve onun korumasında olan Weidong Wang'ı bulma şansına eriştim. Ayrıca kısa zamanda gerçek bir işbirlikçi haline gelen Yin Yue adında bir yüksek lisans öğrencisini işe aldım. Weidong bir veri toplayıcısıydı. Her şehirde üst düzey bir öğretim üyesi ile çalışıp, görüşmeci olarak yerel üniversite öğrencilerine güvenerek, beş ayrı şehirde beş ayrı araştırmayı neredeyse aynı anda yürüterek gerçekten imkansız başardı. Yin ise tersine acemiymiş ama gerekli olanları hızlı şekilde öğrendi.

Çin araştırması diğer ülkelerdeki bulgularımızla uyumluydu, ancak bazı sebeplerden aynı değildi. Diğer ülkeler için sınıf ve tabakalaşma ile işin karmaşıklığı, süpervizyonun yakınlığı ve rutinleşme gibi çalışma koşulları arasındaki

bağlantılar anahtar nitelikteydi, ancak Çin'de bu çalışma koşulları bu ilişkiyi açıklamada çok az etkiliydi. Çin'de serbest çalışan, kendi işini yapan sosyal sınıf istisnai idi: onlar için ve sadece onlar için, çalışma koşulları kişilikle alakasızdı. Peki neden? Benim Pekin'in arka sokaklarındaki gezinmelerimden çıkardığım tahmine göre bu kişiler yaşamlarını ekonominin seyrine göre yürütüyorlardı ve önemli olan yaşam koşullarının yoksulluğuydu. Güzel tahmin yürütmeler ama Çince bile konuşamadığım sürece kim bana inanırdı? Neyseki benim iki işbirlikçim, bu savı destekleyecek veriyi sağladılar. Daha öncesinde Weidong, soru formuna, katılımcıların hane halkı kayıtları ya da hukuk durumlarına dair, onların resmi şekilde kırsal ya da kentli olarak kayıtlarındaki bilgisini de içerecek bir soru dahil etmişti. Sonra bir gün Yin, önemli bir Çinli akademisyen olan Xiaogang Wu ve konusuna hakim bir Amerikan sosyal tabakalaşma öğrencisi Donald Treiman'a ait bir çift ortak makale ile nefes nefese ofisime geldi. Wu ve Treiman konuyla alakalı insanlarla görüşme yapmıştı; şehre geldiklerinde kırsal hukuklarından kurtulamayan kırsal alandan göç eden kişiler. Bu fakir kişiler mevcut ekonomide kendilerine iş, temiz konut ve çocukları için okul bulamamışlardı.

Bu bizim çalışmada ortaya çıkan anomalimizin, proje ortaklarımız tarafından sağlanan cevabıydı, ki bu iki ortak bir araştırmada hane halkı kayıtlarına dair bir soru yöneltmişti, diğeri de Çinli akademisyenler tarafından büyük ihtimalle okunmamış olan iki muhteşem makaleyi bulup getirmişti. Ve benim iki Çinli proje ortağım diğer ülkelerde çalışmış olduğum ortaklarımdan farklı değillerdi; titiz, düşünceli, ciddi ve yardımseverlerdi. Onlarla çalışmak bir zevkti. ■

Yazışmalarınızı Melvin Kohn mel@jhu.edu adresine iletebilirsiniz.

> Sosyolojinin Sosyal Adalete Olan Bağlılığını Güçlendirmek

Margaret Abraham, Hofstra Üniversitesi, Amerika Birleşik Devletleri ve ISA Başkanı, 2014-2018

ISA yeni başkanı Yokohoma'da kabul konuşmasını yaparken
Fotoğraf Kayo Sawaguchi.

Bu Temmuz'da 95 ülkeden 6087 sosyolog ve sosyal bilimci, ISA'nın 18. Dünya Sosyoloji Kongresi için Japonya, Yokohama'da buluştu. Bu çok başarılı toplantı için Koichi Hasegawa tarafından mükemmel şekilde başkanlık edilen Japon Yerel Organizasyon Komitesi'ne, Raquel Sosa ve başkan yardımcılarımız Tina Uys, Robert van Krieken, Jennifer Platt tarafından yürütülen ISA Program Komitesi'ne ve Araştırma Komiteleri,

Çalışma Grupları ve Tematik Gruplar'ın Program Koordinatörleri'ne kalpten tebrik ve teşekkürlerimizi sunuyoruz. Ayrıca kongre organizasyonun temelini oluşturan mükemmel profesyonel becerilerinden dolayı ISA İdari Sekreteri Izabela Barlinska'ya ve profesyonel konferans yürütme takımımız olan Confex'e özel teşekkürlerimizi sunuyoruz.

>>

Güç başarısının sembolleştirilmesi Margaret Abraham görevini devreden Michael Burawoy'den iki samuray kılıcı alıyor ancak onu öldürmeyi reddediyor.
Fotoğraf Vladimir Ilin.

Daha önemlisi, Kongre'nin kayıtsız şartsız başarısını, kongrenin temasını "Eşitsiz bir Dünya ile Yüzleşmek: Küresel Sosyolojiye Dair Zorluklar" şeklinde tasarlayan ve usanmadan sivil toplumun karşılaştığı eşitsizliklere ve artan özelleşme ve metalaşmaların yol açtığı disiplinimize yönelik tehditlere dikkat çeken ISA Başkanı Michael Burawoy'ün liderlik ve dinamizmine borçluyuz. Biz, Küresel Diyalog aracılığıyla aktif bir sosyoloji topluluğu yaratma konusundaki kayda değer vizyonu ve disiplinin akademik sınırlarının ötesine ulaşmak için elektronik medyayı kullanma çabası ile sosyoloji ve sosyal değişime küresel bir sosyolojik alan inşa ederek katkı sunması nedeniyle Michale'a çok şey borçluyuz.

Artık burada yeni seçilen Yürütme Kurulu'muzun ve muhteşem Başkan Yardımcıları ekibimizin- Markus Schulz (Araştırma Heyeti), Sari Hanafi (Ulusal Dernekler), Vineeta Sinha (Yayınlar) ve Benjamín Tejerina (Finans ve Üyelik)-desteğiyle disiplinimizi ve organizasyonumuzu daha da güçlendirme şansına sahibiz.

Derneğimiz, sürekli olarak değişen ve genelde kargaşalı olan dünyamızın zorluklarına cevap vermek durumundadır. 21. yüzyılda daha adil bir dünyayı ortaklaşa şekillendirmek adına, şimdiye kadar olduğundan daha fazla şekilde bizi, ne kadar birbirlerin-

den farklı olsalar da toplumların içinde ve dışında bir diyalog kullanan ve sosyal, ekonomik ve politik zorlukları sorgulayan bir sosyoloji disiplini oluşturmaya iten karmaşık küresel endişelerle karşı karşıyayız. Bana göre, ISA'nın ana amacı sadece sosyal insan dünyasını analiz etmek ve açıklamak değil, aynı zamanda hepimiz için daha insani bir gelecek yaratmak adına çözümler ve yöntemler hayal etmektir.

ISA'nın yeni başkanı olarak, bazı anahtar öncelikler belirledim. Kayda değer ilerlemeye rağmen, ISA'nın küresel karakterini geliştirmeye devam etmek zorundayız. ISA'nın ilk organizasyonel amacı "felsefi ekollerinden ve ideolojik fikirlerinden bağımsız olarak " her yerdeki sosyologları temsil etmektir, ancak hala dünya ülkelerinin yarısı organizasyonda temsil edilmemektedir. Kuzey ve Batı merkezli bir eğilim, entelektüel birlikteliği ve misyonumuzun temelini oluşturan fikirlerin karşılıklı dolaşımını sınırlandırarak, hala üyelikte ve araştırma gündemlerimizde baskın haldedir. Ben organizasyonumuzu küresel hale getirmek için ISA üyeliklerini kayda değer şekilde arttırmayı umuyorum. Bunu gerçekleştirirken sosyolojik düşüncenin her tonunun ve kişinin temsil edilmesine özen göstermek istiyoruz. Araştırma Komiteleri ve Ulusal Dernekler'in desteğiyle, küresel paylaşımlara katılımlarını engelleyen ekonomik ve politik birçok engelle karşılaşılan so-

syologlar için kurumsal kapasiteyi arttıracak gerçekçi yollar geliştirmeyi düşünceceğiz. Yeni ve kariyerinin başında olan sosyologlar için fırsatları arttırmak Derneğimizin canlılığını garanti etmek için çok önemlidir. Bu işe, finansal temelimizi güçlendirmeyi gerektirmektedir ki ISA'nın mali koşullarını tehlikeye atmadan daha kapsamlı bir katılımı sağlayabilelim. Bu da ancak üyelerimizin desteği ve işbirliği ile mümkün olacaktır.

Kayda değer şekilde, ISA'nın manifestosu " dünya çapındaki sosyologlar ve diğer sosyal bilimciler arasındaki kurumsal ve bireysel iletişimin" üzerinde duruyor. Disiplinler arası sürekli diyalog, insanlığın ve onun nüans ve farklılıklarının bütünüyle değerlendirilmesinde çok önemli. Umarım, biz Sosyoloji'nin tarihsel köklerinde yatan disiplinlerarasılığı başarabilir, genişletebilir ve tekrar tanımlayabiliriz. Dünyanın, sosyologlar tarafından sürekli değerlendirmesine ihtiyacı olduğu gibi, biz de konuya ilgili kalabilme adına diğer sosyal bilimcilerle aktif etkileşime ihtiyaç duymaktayız. ISA'nın konferansları ve çalışma grupları diğer alanların düşünce önderlerinin dahil olmasından fayda sağlayacaktır. Küresel ilişkilerimizde verimli etkileşimi arttırarak ortak sorgulamayı sağlama yönünde çalışmayı umut ediyorum.

Tabi ki, ISA'nın nihai amacı "dün-

>>>

ya çapında sosyolojik bilgiyi ileriye taşımak"tır. Bu insan dünyasını değerlendirirken sistematik, şüpheli ve eleştirel analizlerde bulunmak ve bu şekilde daha iyi bir yer haline gelmesine katkıda bulunmak anlamına geliyor. Bu büyük amacı sosyologların elit bir topluluğunun sadece dar akademik ilgileri ile sınırlandırmak ISA'nın misyonunu hayli dar bir şekilde okumak anlamına gelir. Bizim eleştirel yorumlamalara ama aynı zamanda sivil toplum örgütleri ile sosyal adalet ve sosyal değişim için çalışmayı içeren eylem ve müdahalelere ihtiyacımız var. ISA, tabi ki araştırma ve eğitime, güçlü teorik çerçeveler ve güçlü metodoloji geliştirmeye kaynak ve zaman ayırmalı, ama aynı zamanda gerçek dünyanın yoksulluk, özgürlüğün kaybolması, gelirden büyük eşitsizlikler ve sosyal dışlanmaya yol açan soykırım, zulüm, terörizm, yabancı düşmanlığı, ırk ayrımcılığı, faydacılık, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yolsuzluk ve çevresel tahrip sorunlarıyla ilgilenen bir sosyolojiyi de içermeli. ISA Başkanı olarak sadece sosyal dünyanın problemlerini analiz eden bir sosyoloji için çalışmayacağım, aynı zamanda ilerleyici sosyal değişim için yeni yönleri işaret eden, inisiyatif alan bir sosyolojiyi inşa etmek için çaba göstereceğim. ISA'nın inisiyatif olarak

mevcut dünyaya dahil olan uluslararası bir kuruluş olma rolünü geliştirmek için çaba sarf edeceğim.

Feminist bilim insanları ve toplum aktivistlerinin küresel topluluğundan çok şey öğrenmiş feminist bir sosyolog olarak, özellikle dünya çapında tüm toplumlara yayılmış olan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılıkla ilgilenmekteyim. Bu durum özellikle kadınlar ve kızlar üzerinde şiddetli olduğundan, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, aileler, topluluklar ve toplumun genelinde yok edici sonuçlar doğurmaktadır; kadınların sistematik olarak hedef olması modern çatışmaların bir karakteristiğidir. Kadına yönelik şiddet, ISA'nın sosyal adalet ajandasının önemli bir parçası olmalıdır. Ben, toplumsal cinsiyete ve ayrımcılığa dayalı şiddeti azaltmak için çözümler üretmek adına yerel, bölgesel ve küresel deneyimleri kullanacak sosyologların ve paydaşların olduğu bir küresel ağ oluşturmak için ISA başkanlığına ait küresel bir proje başlatmayı planlıyorum.

Bizim karışık ve kriz içerisinde bulunan dünyamıza dair öğrendiklerimiz sadece makaleler ve konferans odalarıyla sınırlandırılmaz. Sizlerin

yardımlarıyla, uzmanlaşmış sosyolojik bilgiyi her ortalama vatandaşın anlayabileceği, bağlantı kurabileceği ve etkilenebileceği popüler kavramlara dönüştürmek için ISA'nın güncel sosyal konulara ilişkin çalışmalarını dünya geneline yaymayı amaçlıyorum. Elektronik medyamızı araştırmalarımızı yaymak, etkileşim ve diyalogu desteklemek ve sosyolojik analizleri paylaşmak adına kullanacağız. Benim başkanlık planım küresel topluluk için kaynak olabilmesi adına dünya çapındaki sosyologları elektronik olarak haritalandırmaya ve sosyologların karışık konu ve meselelere dikkat çekmek için sosyal medya kullanımlarını güçlendirmeye dair bir ISA girişimini içeriyor.

ISA fark yaratmak isteyen bir organizasyondur ve üyeliğimiz zengin ve çok çeşitli sosyolojik bakış açıları ve metodolojik becerileri bir araya getirmektedir. ISA için önceliklerimi ortaya koymuş olarak, şimdi bana düşen sizin yapıcı eleştirileriniz, katkı ve işbirliğinizle bu amacı anlamlı eyleme dönüştürmektir■

Yazışmalarınızı Margaret Abraham Margaret.Abraham@Hofstra.edu adresine iletebilirsiniz

> Yokohama'dan İzlenimler

Vladimir Ilin, St. Petersburg Devlet Üniversitesi, Rusya

Ön sahne, Başarının Mimarı, Koichi Hasegawa, Japon Yerel Organize Komitesi Başkanı JLOC'ye XVIII Dünya Sosyoloji Kongresi için yaptıkları katkıdan dolayı verilen ödülünü alırken
Foktoğraf Kayo Sawaguchi.

Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin 18. Kongresi 13-19 Temmuz tarihlerinde Yokohama'da gerçekleşti. Kongre hakkında yazmak memnuniyet vermeyen bir iştir: biri ne derse desin, mutlaka tam tersini iddia edecek biri olacaktır. 6000'in üzerinde katılımcıyla o kadar büyük çaplı bir olaydı ki, kendimi filin değişik bölgelerine dokunarak bütün fili tanımaya çalışan kör bir adam gibi hissettim. Bu nedenle yorumları bir kaç olayla ve bazı kişisel izlenimlerle sınırlayacağım.

> Eşitsizliğe Vurgu

Kongrenin teması, sosyal eşitsizlik ve onun küresel sosyolojiye karşı olan meydan okuması idi. Bu konu özellikle yerinde bir tercih idi; çünkü dünyanın giderek daha da çok adil hale geldiğini içeren izlenimlere rağmen, aslında dünya hiç de adil bir durumda değil. Bunun yanı sıra, küresel sosyolojinin sol kanada doğru dönüşümünde de yansımasını bulduğu gibi, sosyoloji sosyal düzenin yoğun bir şekilde trajik görünüm sergileyen ve daha derin bir hal alan sosyal düzenin bozulmalarına

>>

Arka Sahne Başarının Mimarları-Japon PCO (Profesyonel Konferans Organizasyon Şirketi) temsilcileri ve gönüllüleri, ISA Sekreteryası ve Confex.

karşı daha hassas ve duyarlı hale gelmeye başlamıştır. Bunlar, Yokohama'da bizimle bulunan 2010-2014 dönemi için Uluslararası Sosyoloji Derneği Başkanlığı'na seçilmiş olan, önemli bir Marksist Michael Burawoy ve Amerikan Sosyoloji Derneği'nin seçilmiş başkanı Marksist sınıf analizcisi Erik Wright tarafından da dile getirilen gerçeklerdir. Dünya sosyolojisindeki sol eğilim, eleştirel teorisinin yeni biçimlerini harekete geçirmeye yol açan kapitalizmin sıkıntılarının dramatik şekillerde kendini gösterdiği Latin Amerika, Asya ve Afrika'dan sosyologların sayısındaki artışla güçlenmeye başladı. Başkanlığı döneminde, Açılış konuşmasında Michael Burawoy, 2013 yılında Küresel Güney'den seçilen ilk Papa ve eşitsizlik sorunları ile özel olarak ilgilenen biri olan Papa Francis'in seçilmesine dikkati çekti. Sol eğilimli bir sosyologun, Papa'nın Papalık Vaazı'ndan alıntı

yaptığını (sadece ifadeler değil altı özlü tezi!) duymak çok beklenmedik bir durumdu. Papa'nın vaazı sosyal eşitsizlikle ilgili olarak paranın yönetmemesi, hizmet etmesi gerektiğine dair anti-kapitalist bir Katolik Manifesto idi. Burawoy ayrıca geleneksel olarak sosyal eşitsizliği görmezden gelen ekonomistlerin dikkatlerini sosyal eşitsizliğe vermeye başladıklarına da dikkat çekti.

Burawoy, Küresel Kuzey'in dışında yaşayan ISA üyelerinin sayısında artış olsa da Kongre'ye katılımın maddi kaynaklara ve sosyolojinin gelişimine ilişkin küresel eşitsizlikleri yansıttığını belirterek söze başladı. Yokohama katılımcılarının %71'i dünyanın en zengin ülkelerinden ve sadece %10'u en fakir ülkelerden gelmiş idi. ISA 1949 yılında kurulduğunda sadece Birleşik Devletler ve Batı Avrupa sosyologlarını

temsil ediyordu. Bugün tablo bundan çok daha çeşitlilik göstermektedir.

Birçokları hala sosyoloji topluluğun demokratikleşmesinin olumsuz bir durumda olduğunu düşünüyor, çok sayıda katılımcı sistemik mesleki eğitimlerden yoksun ve niteliklerini artırma, araştırmaya katılma veya güncel sosyoloji literatürüne ulaşma imkanına sahip değiller. ISA'nın emektar ve daha önceki Başkanı Immanuel Wallerstein, 1959'da katıldığı ilk Kongre'de sadece 300 katılımcının bulunduğunu dile getirdi. Neredeyse hepsi Batı ülkelerinden gelmişti ve toplantı mesleki topluluğun birçok "yıldızını" çekmişti. Yokohama Kongresi'ne 6000'in üstünde kişi katılırken, programda hiç bir şekilde "meşhur" isimler temsil edilmedi. Bir çok sosyolog küçük seminerleri ve konferansları zaman ve maddi açıdan daha faydalı yatırımlar olarak

görmekteler; çoğu sosyolog sadece kendi çalışma arkadaşları tarafından tanınmaktalar.

Yine de, bütün sosyologlar küresel diyaloga katılamadıkları sürece, biz sosyolojinin genel seviyesini nasıl yükseltebiliriz? Bu bir yandan demokratikleşme, bir yandan da önceki elit durum nostalgisi çelişkisi dünya sosyolojisinde beliren bir gerilime işaret etmektedir.

> Halk Sosyolojisi Ajandası

Bu kongrede Michael Burawoy Başkanlık'tan çekildi. O, damgasını "dijital kelimeler" olarak adlandırdığı sosyal medyanın artan kullanımıyla küresel bir sosyoloji topluluğu inşaa ederek ve ayrıca dünya çapında sosyologlarla buluşmak için sürekli seyahat ederek vurdu. Evrensel bir şekilde herkesçe paylaşılabilsin olmasa da, oldukça net ve anlaşılabilir bir halk sosyolojisi kavramı ortaya koyarak, Burawoy sosyologların araştırma ve sınırlı bir meslektaş topluluğuna konuşma dışında yapabilecekleri çok daha fazla şeyin olduğunu gündeme getirdi; Ona göre sosyologların amaçları, topluma, kendini şeffaf ve sistemik biçimde görebileceği bir ayna tutmak olmalıydı. Halk sosyolojisinin bu vizyonu sosyolojik topluluktaki güç dengesinde bir değişim yaparak, Batı dışındaki ülkelerin sorunlarına duyarlı bir sosyoloji geliştirerek tamamlanabilirdi. Bu fikir artan şekilde, onu, daha adil bir dünya

yaratmak için mücadele eden güçlere bir entellektüel araç haline getirerek, sosyolojiyi radikalleştirirdi.

Yokohama Kongresi sosyal eşitsizlik konusuna dikkatimizi çekerek bu projeyi gerçekleştirdi. Sosyologların dünyayı değiştirmede aktif olarak yer alabileceği düşüncesi yeni bir düşünce değil. Unutulmamalıdır ki, klasik Marksist sosyoloji de dünyayı değiştirmek için bilimsel analizler önermek üzere dizayn edilmişti. Amerikan Sosyolojisi'nin başlaması sosyal reform hareketleri ile yakından ilişkilidir. Pitirim Sorokin 1971 Rus Devrimi'nde aktif olarak yer almıştır, nerede ise hayatını bu süreçte kaybetmiştir. Bazı ISA başkanları politik alanda aktif olarak yer almıştır: Jan Szczepański ve Alberto Martinelli ülkelerinin yasama organına seçilmişlerdir; Fernando Henrique Cardoso bir senatör ve sonrasında Brezilya Başkanı olarak seçilmiştir.

Yokohama süresince, eski başkanlar tarafından değişik görüşler ortaya konuldu. Eski bir ISA başkanı (2002-6) ve Krakow Üniversitesi'nde profesör olan ve halk sosyolojisinin ve onun devrimsel çağrışımlarının açık rakipleri arasında yer alan Piotr Sztompka, sosyolojiyi dikkatli, nesnel araştırmalar içeren bir akademik disiplin olarak tanımlayarak ve onun değişen dünyada yer almaması gerektiğini tartışarak alternatif bir yaklaşım oluşturdu. Sosyologların yerinin bariyerler değil kütüphaneler olduğunu

ifade etti. Sztompka'ya göre, samimi olarak eşitsizliği sorgulamak isteyen sosyologların öncelikli görevi fenomenin kendisini anlamaktır. Ona göre birçok sosyolog reformu destekliyor, ancak sosyologlar ahlak savunuculuğu yaparak, vaazlar vererek veya ideolojik manifestolarla değişimi sağlayamazlar. Sosyologların sorumluluğu, eşitsizlik ve adaletsizlik yaratan ve bunları besleyenler dahil sosyal hayatın mekanizmalarını ve alışkanlıklarını ortaya çıkarmaktır. Karl Marx yaşamının birçok kısmını kütüphanede harcadı, barikatlarda değil; Kapital nedeniyle sosyolojik düşüncenin bir devi oldu, Komünist Manifesto'dan dolayı değil.

Kongre'deki sunumunda ve önceki yayınlarında, Sztompka zengin ve fakir ülkelere eşit olarak uygulanabilir olan tekil bir sosyoloji fikrini savundu. Sosyolojinin farklı dünyalar için ayırlamayacağını dile getirdi. Ona göre algılanış biçimleri değişse de, sosyal mekanizmalar ve sosyal değişim zincirleri dünyanın her köşesi için aynıdır; sosyolojik araştırmanın standartları ve teorileri değerlendirme kriterleri de evrenseldir. Açıkçası hiç bir taraf haklı veya haksız değil. Sosyoloji değişik biçimlerde olabilir ve sosyologlar kendi karakterlerine, becerilerine, inançlarına en çok uyan yolu seçmektelerdir. ■

Yazışmalarınızı Vladimir Ilin ivi-2002@yandex.ru adresine iletebilirsiniz.

> Immanuel Wallerstein

Uluslararası Sosyoloji Derneği Mükemmellik Ödülünü Aldı

Michael Burawoy, ISA Eski Başkanı, 2010-2014 ve Ödül Komitesi Başkanı

ISA Araştırma e Pratikte Mükemmellik Ödülü'nü alan Immanuel Wallerstein
Fotoğraf Kayo Sawaguchi.

Yokohama Dünya Sosyoloji Kongresi Açılış Seramonisi ISA'nın yeni ve tek dernek çapında ödülü olan Sosyolojik Araştırma ve Pratiğinde Üstün Başarı Ödülü'ne sahne oldu. Ödül, ISA üyeleri tarafından olası başvurularını sağlamak için geniş ölçüde tanıtıldı. ISA Yürütme Komitesi'nden seçilen yedi kişiden oluşan komite tarafından bir çok etkili aday arasından, Immanuel Wallerstein ilk ödül sahibi olarak seçildi.

Ödül komitesi, yaşayan sosyologlar arasında hiç kimsenin Immanuel Wallerstein kadar sosyal bilimler üzerinde etki bırakmadığını doğrulayan bir çok kayda değer dökümana ulaştı. Onun sosyal bilimlere olan katkıları, 50 yıllık olağanüstü ödüllü kitap serileri ve sayılmayacak kadar fazla makale üretmiş olmasının çok ötesindedir. Gerçekte, o çalışmaları paradigma değiştiren çok nadir bilim insanlarından biridir.

1960'larda Afrika'daki kolonyalizm ve ulusal özgürlük mücadelelerini analiz etmekle başlayarak, teorik sistemini detaylı ve derin şekilde tarihsel bilimle dikkatlice temellendirerek Wallerstein, olası en geniş entellektüel proje olan "modern dünya sisteminin" oluşumu ve takip eden dinamiklerinin analizine geçmiştir. 1974'te Modern Dünya Sistemi'nin (1980, 1989 ve 2011'de üç devam cildi gelen) ilk cildiyle başlayarak sosyolojiyi, uzun süreli sosyal değişimin klasik meselelerine yaklaştıran yaklaşımı ile kıyaslamalı tarihsel bir girişim olarak yeniden canlandırdı. Onun dünya

sistemleri çerçevesi, birçok muhteşem zihne ilham vererek hala sosyal bilimlerin gelişen alanlarından biri olmaya devam ediyor.

Dünyanın tarihini yeniden yazmaya başladığında, onun yapay disiplinlere ayrılmış olması ile aynı derecede önemli olarak, Batı Sosyal Bilimi'nin tuhaf taşralılığını görmeye ve analiz etmeye başladı. Onun sosyal bilimleri yeniden yapılandırmaya dair görüşü, başkanlık ettiği ve 1995 yılında Gulbenkian Komisyonu tarafından yayınlanan Sosyal Bilimleri Açın adlı takdir toplayan raporu ile yaygın şekilde bilinir hale geldi. O zamandan bu yana, sosyal bilimlerin tarihi ve geleceğine dair birçok cildin yazarı oldu.

Wallerstein sadece entellektüel bir dev değil. O, aynı zamanda, tüm dünyayı yılmadan dolaşarak ve yığınla organizasyonel rolde görev alarak küresel bir disiplin olan sosyolojinin gerçek bir hizmetkarı oldu. Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin Başkanı olarak (1994-98), dünya çapındaki ama özellikle Küresel Güney, Latin Amerika, Afrika, Asya ve Orta Doğu'dan olan bilim insanları için küresel arenada açık bir alan yarattı. Komite, Sosyolojik Araştırma ve Pratiğinde Üstün Başarı Ödülü'nün ilk sahibi olarak Profesör Immanuel Wallerstein'dan daha değerli bir isim olamayacağına kanaat getirdi. ■

> Dünyanın Dört Bir Yanında Duygusal Emek

Arlie Hochschild İle Bir Röportaj

Arlie Hochschild.

Arlie Russell Hochschild bizim zamanlarımızın en meşhur sosyologlarından biridir. Onun çalışmaları, verimli bir sosyolojik araştırmanın gerçekleştirilmesi için temel olan teorik derinliğin ulaşılabilir bir söylem ile kombine edilmesinin en iyi kanıtıdır. *The Managed Heart (Yönetilen Kalpler)* (1983), *The Commercialization of Intimate Life: Notes from Home and Work (Yakın İlişkilerin Ticarileşmesi: Ev ve İş'ten Notlar)* (2003), *The Outsourced Self'i (Taşeronlaştırılmış Benlik)* (2012) ve yakın zamanda çıkan *So How's the Family? And Other Essays (Peki Aile Nasıl?)* (2013)'i içeren sekiz akademik kitabında, Hochschild duyguların sosyal yaşamın mikro ve makro alanlarındaki ilişkisini anlamamıza yardımcı oluyor. "Duygusal yönetim", "duygusal emek" ve "kuralları hissetmek" gibi orijinal kavramlar, çalışmalarındaki derin analizi kavramak için önemlidir. Bu röportajda, Hochschild kendini hem karizmatik hem gerçekçi olarak tanımlıyor. Amerikan sosyologları için konuşursak Hochschild'in, günümüzün birçok sosyal meselesinde gözü ve kalbi olan özgür bir ruh olduğunu fark edebiliriz. İspanya Navarre

Üniversitesi Kültür ve Toplum Enstitüsü'nden Portekizli bir araştırmacı olan Madalena d'Oliveira-Martins, bu röportajı 27 Şubat 2014'te Kaliforniya, Berkeley'de gerçekleştirdi.

MO: Siz 1960'larda Berkeley'de bir yüksek lisans öğrencisiydiniz. Neler olup bittiğine dair sizin algılamanız neydi ve bu sizin sosyolojik bakış açınızı nasıl etkiledi?

AH: Ekim 1962'de, Berkeley'e yeni gelmiştim. Küba Misil Krizi büyümüştü ve Sovyetler Birliği ve Birleşik Devletler arasında Soğuk Savaş aniden sıcak hale gelmişti; Başkan Kennedy ve Nikita Khrushchev birbirlerini nükleer savaşla tehdit ediyordu. Bir gün bisikletle kampüsün ana binasına gittim ve binanın küçük gruplar halinde kümelenmiş öğrenci, asistan ve profesörlerle dolduğunu gördüm, 10 kişi burada, 20 kişi orada yoğun konuşmalar içindeydi. Gerçekten nükleer bir felaketle mi karşı karşıyaydık? Bir barış hareketi ne yapabilirdi? Herkes kamusal katılım halindeydi. "Burası olmak istediğim yer" diye hissettim. Daha sonra bu bana Habermas'ın aklında olan şeyin bu olabileceğini düşündürdü: kamusal düzlemde mantıklı

>>

tartışmalar.

Çok uzun zaman önce değil, yakınlarda, aynı binada yürüyordum ve kulaklarında cep telefonu ile birbirini geçen öğrenciler gördüm. Konuşuyorlardı ama birbirleri ile değil. O kamusal alanın yokluğunu hissettim. Bazı yüz yüze sohbetler çevrimiçi hale gelmişti tabi ki ama bu süreçte ortak amaçların vasıtasız hissi azalmış olabilirdi. Ne şekilde olursa olsun, ben her şeyi daha iyiye götürmek için 60'ların o büyüğü paylaşılan iyimserliğine ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.

MO: Ana kavramlarınızdan biri duygusal emek- “iş için doğru olan duyguyu” hissetmek için duyguların uyandırılması ya da bastırılması. Bu kavramın neyi aydınlattığını bize anlatabilir misiniz?

AH: Bu kavram, toplumlarda giderek büyüyen bir hizmet sektörünü ve bu sektördeki pek çok işin - dadılar, kreş çalışanları, yaşlı bakım çalışanları, hemşireler, öğretmenler, terapistler, fatura toplayıcıları, polisler, çağrı merkezi çalışanları gibi- günlük gerçekliğini ifade ediyor. Modern ekonomiler gittikçe daha az şekilde kesilen ağaçlara, kazılan kuyulara, tekstil ürünlerine bağlı ve daha fazla yüz yüze, ses sese etkileşime dayanmakta. Bu etkileşim ise hizmet sektörünün temelini oluşturmakta ve bu sektörde çalışanlarda duygusal becerilerin olmasını gerektirmektedir.

MO: Küresel Kadın'daki “Aşk ve Altın” ile Peki, Aile Nasıl'daki “Taşıyıcı Rahim” denemelerinize bakınca, bana “duygusal emeği” dünya çapında ele aldığınızı hissettim. Bu doğru mu?

AH: Kendi çocuk ve yaşlılarını Küresel Kuzey'in çocuk ve yaşlı insanlarına bakmak için “dadı zincirleri” oluşturarak terk etmiş olan Küresel Güney'in dadı ve yaşlı bakım işçilerini izliyorum. Rhacel Parrenas'ın çalışmasından etkilenerek, küresel sistemin yükünü dayadığı Küresel Güney'in bir çocuğunun sonda olduğu bir “dadı zinciri” oluşturarak Manila'da arkada kalan kendi çocuklarına bakmak için dadı çalıştıran Kalifornia Redwood şehrindeki Filipinli dadılarla görüştüm.

MO: Bütün bunların sonucunu “küresel kalp nakli” olarak adlandırıyorsunuz, doğru mu?

AH: Evet, bir kadının kalbinin bir bağlamdaki yansıması başka bir yere yönlendiriliyor. Bu yönlenme yoğun duygusal emek gerektirmektedir. Nakledilmiş dadı, kendi yalnızlık, izolasyon ve hatta bir Silikon Vadisi çalışanının evinde uzun saatler süresince baktığı çocuğa karşı 5,6,7 yıldır görmediği Manila'da ya da Michoacan San Pedro Sula'da yada Güney'in herhangi bir başka yerinde bir kızkardeşe bırakılmış kendi çocuğundan daha fazla duygusal bağlanma hissetmenin karışıklık hissiyle baş ediyor. Dadının maaşı çocuğunun okul ücretini ödüyor ama belki çocuk incinmiş, depresif, kızgın hatta bir bakıma bağımsız hissedebiliyor.

MO: Ve kendi rahimlerini taşıma çantası olarak görmesi

öğretilmiş Hintli ticari taşıyıcı annelerle ilgili yazdınız.

AH: Evet, yaptığım en canlı görüşmelerden bazıları Hindistan Anand'daki taşıyıcı annelerle oldu; içlerine bir kaç embriyo yerleştirilmiş ve 3 ila 5000 dolara yerli ve yabancı müşteriler için onu taşıyan zavallı kadınlar. Bu görüşmelerin ve aynı zamanda sosyolog Amrita Pande'nin çalışmasından yola çıkarak, dünyanın en büyük rahim kiralama hizmetini tanımladım. Ekonomik ihtiyacın dışında, taşıyıcı vazgeçtiği ama uzun vadede hatırlayacağı kendi bedeniyle ve taşıdığı çocukla ilgili duygusal bağlarını da yönetiyor, eğer ekstra fetüsleri yok etmek doktor ve müşterinin yetkisindeyse, bu kimin rahmi?

Dadılar ve taşıyıcı anneler duygusal yabancılaşmanın zorlukları ile yüzleşiyorlar. 19. yüzyılda, Marks bize yabancılaşmanın güçlü imajı olarak Avrupalı erkek fabrika işçisini gösterdi. Ben bu modele bir güncelleştirme öneriyorum: 21. yüzyıl Küresel Güney'den gelen kadın hizmet işçisi.

MO: Siz “empati haritaları” hakkında yazdınız ve Alman sosyolog Gertrud Koch kitabı “Empatiye Giden Yollar’ı” size ithaf etti. Empati haritası nedir?

AH: Empati haritaları aslında bir sosyal alan alandır. Onu, diğer sosyal alanlardan ayırmak için kullandığımız sınırlar ile düşünüyoruz. Biz, bu sosyal alanın içindekilerle empati yaparız, dışındakilerle değil. İki grup insan hem empati yapma hem de empatiyi iyileştiren gizli pratiklerde eşit şekilde aktif olma becerisine sahip olabilir, ancak farklı haritalar verildiğinde bir diğerine empatiyi reddedebilir. Kendi haritalarımızı açmak için bu haritaların arasına kurduğumuz sınırların içinden kendi yolumuzu bulmak zorundayız. Ben, bunu nasıl yaptığımız ile yoğun bir şekilde ilgilenmekteyim.

MO: “Hislerin ve Duyguların Sosyolojisi” isimli makalenizde (1975) yeni bir alt sosyoloji alanı tanımladınız, “duygu sosyolojisi”. Bu dikkat edilmesi gereken bir alanı fark etmede önemli bir basamak mıydı?

AH: Evet. Duygu, sosyoloji olarak tanımlananın kalbidir aslında. Eğer biz siyaset sosyoloğu ise, bir politik inancın arkasındaki duyguyu ve bu duygunun nereden geldiğini sormamız gerekir. Eğer ekonomi sosyoloğu isek, ekonomi hakkındaki inançlarımıza, tüketim tercihlerimize, borsadaki sevinçler ve gözyaşlarına hangi duyguların hayat verdiğini sormamız gerekir. Sosyolojinin bütün alt alanlarının merkezinde duygu vardır. Ben, bu merkeze oldukça farklı yollardan odaklandığımı ileri sürüyorum.

1970'lerde bu fikir bende oluştuğunda, yeni bir kaç akım belirsizliğini koruyordu. Bir yığın kadının çalışma piyasasına girmesi kadınlığın nosyonunda, kuralları hissetmede ve duygu yönetiminde bir değişime yol açtı. Bazen kadınlar değişmek zorundaydı, bu sessiz ve itaatkar bir duruşma avukatı olmak için olmadı ve bazen kadınlar bakımı meşrulaştırarak ofis atmosferini değiştirdi. Hizmet sektörü yükselişteydi. İşletmeler giderek büyüyordu ve şirket içi ve dışı ilişkilerde duygu yöneti-

>>>

minin yeni formlarına gereksinim duymaktaydılar. Özel yaşam kültürünün yükselişi, aile yaşamında artan kırılganlık ve aileye önceki desteklerin olmayışı, duygusal ilişkiler kurarken mal sahibi olmaya daha fazla bağlı böylesine bir ihtiyacın oluşumuna eşlik etmekteydiler. Bütün bu eğilimler benim sosyal hayatın bu duygusal merkezini keşfetmemizi sağlayan kavramları geliştirmemiz gerektiğini fark etmemi sağladı.

MO: Psikoloji ve diğer bilimlerde duygular için verilen tedaviler hakkında endişeli misiniz?

AH: Oh evet. Benim bir akıl hocam olan Erving Goffman da hatta. O Pensilvanya Üniversitesi'nde ders veriyordu ve periyodik kayak yolculuklarından biri için Kaliforniya'ya dönmüştü. O günlerden birinde Erving, diğer meslektaşlar ve ben arabada giderken kendi aramızda esprilere gülüyorduk. Erving bana doğru döndü ve "Arlie, bütün bu duygular arabada" dedi. San-ki "duygularını nasıl bilimsel olarak çalışabilirsin? Bu mümkün değil" der gibiydi. O psikolojiye kara kutu gibi yaklaşan bir Bay Bilimadamı'ydı. Bir insanın iç dünyasına dair konuşamazdın. Ve oysa ki, sürekli olarak o içsel dünyaya ilişkin parlak konuşmalar yapardı ve üstüne inşa etmek için bize oldukça önemli araçlar verirdi.

MO: Aynı makalede sosyolojinin klasik formülasyonlarında gözden kaçan bir kavramı dile getiriyorsunuz; "duygulu benlik (sentient self)", duyguları çalışmak için bireyin aktif rolünü dikkate almanın gerekliliğini ortaya koyan bir kavram. Bu, duyguların değerlendirmeler yapan düşüncelerin sonucunu taşıdıkları anlamına mı geliyor? Duygular, değerlendirmeler yapan düşüncelerden mi kaynaklanıyor yoksa içgüdü ve dürtülerden mi?

AH: Cevap "her ikisi" de. Bir yandan ben duyguları görme, duyma, dokunma gibi bir duyu olarak görüyorum. Bu bebeklerde var. Ama biyolojik deterministler hikayeyi burada bitiriyorlar. Sosyolojinin görevi bunu oradan almak, isimlendirmek ve farklı yollarla çalışmaktır. Bu yollarda biz, duygulara önem ver-
mekteyiz, duyguları etiketlemekteyiz, bu etiketlere anlamlar atfetmekteyiz; bu anlamları duymakta ve tepki vermektediriz. Algılama psikologları "bizim gözlerimiz var, bu hikayenin sonu" demiyor. Nasıl görmeyi öğrendiğimizi çalışıyorlar.

Kuzey Kutup Halkası üzerindeki öldürücü kışta yürümüş Lapland'dan bir adamla konuşma şansım oldu. Dedi ki "bazen beyaz karla kuşatılırsınız ve aniden iki siyah gözle karşı karşıya gelirsiniz. Bu bir kar kuşudur! Sonra bu iki siyah gözü ararsınız. Tekrar onu görmeyi istersiniz. Kara daha farklı bakarsınız." Biz de aynısını duygularımızla yapıyoruz. Keyif ("bunu seveceksin") yada kırgınlık ("bunu hak etmişti") için hazırlanırız. Duygularımıza doğru "beklentisel durumlar" geliştiririz.

Ve hissetmeyi beklediğimizden ya da hissedeceğimizi tahmin ettiğimizden oldukça farklı olarak, hissetmemiz gerekirdi dediklerimiz vardır: "bir ödül kazanırken mutlu olmalıydım ya da bir suç esnasında korkmuş olmalıydım". Bu tip kabuller duyguyu yönetmek için inşa ettiğimiz moral haritaların mikro-anlarıdır. Kendimizi oldukça özgür araştırma yapan sosyal bilimciler olarak düşünüyoruz ama duyguların kurallarına dikkatle bakmıyorsak ne kadar özgür olabiliriz?

MO: Aynı zamanda yaşamlarımızda endişe yaratan ve ona çözümler öneren bir piyasa kültüründe yol alıyoruz, bu hizmet sektörünün büyümesine yol açarken, biz sürekli olarak "aile değerleri" ve "toplumsal değerler" peşinde koşuyoruz. Duygular ve bizim onları yönetme yollarımız çapraz sınırların önemli göstergeleri mi? Siz "psikolojik dayanıklılığın" bu günlerde "ekonomik dayanıklılıkla" karşı karşıya olduğunu düşünüyor musunuz?

AH: Bireysel yaşamlarımızı tanımlamak için çoğu zaman piyasa dili kullanıyoruz. "Bu fikri aldım". "Onun cinsinden hoşlandım". "O sana yatırım yaptı. Metaforlar duygu kurallarını içeriyor. Ben "Peki Aile Nasıl?"da kendi coğrafik bölgenizde bir arkadaş (aynı cins, romantik olmayan) bulmanızı sağlayan bir hizmetin örneğini verdim. Bu paralı bir hizmet ve size aslında "hizmetimizi satın alırsan, sana etkili bir şekilde arkadaş bulacağız. Yatırımının karşılığını alacaksın ve eğer üye olursan, bize para ödedikleri için cidden arkadaş bulmak isteyen diğer adayları tanıyacaksın" diyor.

Eğer biz bir arkadaş bulmayı paramızın karşılığını almak olarak değerlendirsek, merak ediyorum bu arkadaş olmanın duygusal kurallarını değiştirir mi? "Taşeronlaştırılmış Benlik"de, özellikle bireysel hizmetler özelleştikçe, yayıldıkça ve üst sınıftan orta sınıfa açıldıkça, piyasa ve özel yaşam arasındaki sınırı nasıl oluşturduğumuzu ortaya koymaya çalışıyorum. Bir işçi veya müşteri olarak ne zaman, bireysel yaşam diye tanımladığımız şeyden "çok kopuk" hissettiğimiz için "bağlanmaya devam et" alarımını çalıştırıyoruz?

MO: Daha sonraki projenizden bahsedebilir misiniz?

AH: "Taşeronlaştırılmış Benlik"de yaşamı hayal etmenin piyasa yolları ile onu hayal etmenin bireysel yolları (aile/topluluk) arasına nasıl sınırlar koyduğumuz veya koymadığımızı inceledim. Şimdi devlet ve bireysel yaşam arasındaki daha farklı bir sınırla ilgileniyorum. Son çeyrek yüzyıldan bu yana, Amerika, devletin olması gerektiği yer ve işlevine dair muhafazakarlar ve liberaller arasında artan bir ayrımı yaşıyor. Her iki taraf da farklı bir moral harita tutuyor ve duyguyu idare etmede farklı yolları takip ediyorlar. Tipik olarak liberaller gürültülü grevlerden ve NSA denetiminden; muhafazakarlar hükümetin aşırı düzenleme ve vergilendirmesinden korkuyor. Bu yüzden ben de, onların inançlarına ve bizim inançlarımıza yol açan duygusal mantığı keşfetmek için kendi liberal balonumdan çıkmaya ve diğer balonda yaşayan insanları empatik şekilde anlamaya çalışıyorum. Aynı zamanda genişleyen bu bölünme içerisinde, o kamusal alana dönebilmek, dünyayı daha iyiye götürme yolları hakkında fikir birliği sağlayabilmek için köprüler kurmak istiyorum. Yani izlemeye devam edin. ■

Yazışmalarınızı Arlie Hochschild ahochsch@berkeley.edu ve Madalena d'Oliveira-Martins madalenaom@gmail.com adreslerine iletebilirsiniz.

¹ Küresel Diyalog'un bu sayısında Amrita Pande'nin araştırması da bulunmaktadır.

> Hindistan Yapımı Bir Bebek Çiftliğinden Skeçler

Amrita Pande, Cape Town Üniversitesi, Güney Afrika ve Ditte Maria Bjerg, Küresel Hikayeler Yayınları, Danimarka

Amrita Pande taşıyıcı anneler, yaratıcı emek, bebek ve embriyo üreticileri olarak değerlendirmekte ve kaklarının olduğunu savunmaktadır. Fotoğraf Morten Kjærgaard.

"Bu muhteşemdi. Bir doktoralı sosyolog ve performans oyuncusu tarafından sergilenen ve bir araştırma konusu olan bu belgesel tiyatro kadar önemli bir gösteriyi daha önce hiç izlemedim"

Simon Andersen, "Smagsdommerne," Danimarka Ulusal Televizyonu.

Tiyatro ve performans çalışmalarındaki arkadaşlarımıza göre, toplumsal sorgulama için yaratıcı performans kullanımı sıradan bir durum olabilir, ama biz sosyologlar için öyle değil. Birçoğumuz genelde yaratıcılığı, kitabi sosyolojik imajınların içine sinsice getiren sınıf ya da dolap oyuncularız.

Bundan dolayı Kopenhag merkezli Küresel Hikâyeler Yayınlarının sanat

yönetmeni Ditte Maria Bjerg, beni Hindistan'daki ticari taşıyıcı anneliğin "uzmanı" olarak tanımladığında ve bu konuda bir interaktif tiyatro performansında onunla işbirliği yapmamı istediğinde çok da mutlu olmadım. Ditte'nin önceki sanatsal prodüksiyonu Amerikan sosyolog Arlie Hochschild'in duygusal emek çalışmalarına dayanıyordu ve bizi bir araya getiren de Arlie idi. Ditte'nin planı basitti: benim doktora alan çalışmama

>>

Alandaki araştırmanın bitiminde taşıyıcı anneler Amrita Pande için Godh Bharai (Bebek Banyosu) düzenlediler. Fotoğraf Miriam Nielsen.

ihyaı duyduğu bir “taşıyıcı annelik konulu sanat çalışması hazırlamak”. Benim Hindistan’da bir oyuncu olarak daha önceki yaşamımın oldukça kullanılmaya müsait olduğu ortaya çıktı ve alan notları sağlayıcısından eğitimci-oyuncuya terfi ettim.

Yani taşıyıcı anneliğe dair kendi anlayışımızı ortaya koyan interaktif toplumsal tiyatro yapan iki oyuncu-araştırmacı olarak disiplinler arası yolculuğumuz başladı.

Aşağıdaki öyküyü kendi çalışmasını tekrar değerlendirmek için nasıl yaratıcı araçlar kullanacağını öğrenen bir sosyolog (Amrita) ve bir oyuncu ve araştırmacı olarak ikili bir bakış kullanan bir yaratıcı oyuncu (Ditte) tarafından alınmış alan notlarından derledik. Hindistan Yapımı oyunumuzu oluştururken iki ana olaya odaklandık: Amrita tarafından taşıyıcı anneler için düzenlenen Godh Bharai (geleneksel Hint bebek hediye partisi) ve taşıyıcı annelerle nakış işleme projesi. Her iki

olay bir yandan katı tıbbi takip altında taşıyıcı anne sığınaklarında yaşayan taşıyıcı annelerle “disipline edilmiş anne-işçiler” olarak belirlenen rollerinin dışında iletişim kurmamıza imkan verdi (Pande, 2010). Diğer bir yandan da, bu deneyimler Hindistan’daki anne-işçilerle başka türlü hiç “temas etmek” olanağı olmayan dünyanın dört bir yanından izleyicilerle paylaşılabilirdi. Biz iki olayı da hem taşıyıcı anneler hem de izleyiciler adına topluluk tiyatrosu olarak değerlendirdik. *Hindistan Yapımı: Bir Bebek Tarlasından Notlar* adlı interaktif oyunun nihai amacı birbirlerini, diğerlerini ve diğerleri ile olan ilişkilerinde kendilerini nasıl gördüklerini sorgulayabilsinler diye iki topluluk arasında köprü kurmaktır.

> Bir Godh Bharai ‘yi Canlandırmak (Bebek Banyosu)

Ditte: Amrita’nın alan notlarını okurken, hemen farkettim ki bu hikayeleri duygulu bir sahne performansına dönüştürebilmek için,

Amrita ve sanat ekibim olan bir sahne düzenleyici ve video fotoğrafçısı ile birlikte sahne ve izleyici ile iletişimi oyuna katacak görsel materyal sağlamak ve biraz da uzman-görüşmeci-sosyolog Amrita ve görüşülen kadınlar arasındaki ilişkiyi anlamak için Hindistan’a gitmeliydim. Amrita beni arayıp “Ditte..yolculuk boyunca ben hamile olacağım” diyene kadar tam olarak bunu nasıl yaptım bilmiyorum.

Amrita: Dittte’nin benim alanıma girişi “Çalışan Rahimler” adlı kitabım için bir çok etnografik çalışmada bulunduğum Hindistan’daki doğum klinikleri ve taşıyıcı anne barınakları yoluyla oldu. Etnografik alanı tekrar ziyaret etme fikri sinir bozucuydu; katılımcıların size kollarını açıp hoş geldin deyip demeyecekleri veya yaşamlarını yanlış yorumladığınız için size çıkışıp çıkmayacaklarını asla bilemiyorsunuz. Benim dönüşüm daha şüpheliydi çünkü o zaman altı aylık hamileydim. Hamileliğimin taşıyıcı anneler tarafından nasıl

>>

algılanacağından emin değildim. Bu potansiyel olarak saygısız bir araştırması olarak görülme kaygılarım email ve telefonla iletişime geçtiğim eski taşıyıcı anneler ve arkadaşlarım tarafından kesin bir dille reddedildi. Kadınlar bu "tecrübesiz" (evlenmemiş anlamında) araştırmacının yeni serüvenini kutlama konusunda; Ditte ise benim dönüşümü interaktif tiyatro projesi için bir başlangıç noktası yapma konusunda sabırsızdı.

Taşıyıcı anne barınağına vardığımızda, ikinci veya üçüncü kez taşıyıcı annelik yapmakta olan bazı eski arkadaşlarımı buldum. Heyecanlı bir şekilde benim için bir Godh Bharai (Hindu bebek partisi) düzenlemek istediler. Barınak başhemşiresi hamileliğinin yedinci ayında olan taşıyıcı anneler için sıklıkla bu tip törenler düzenliyordu. Taşıyıcı annelere tek bir kerelik bütün barınak kurallarını yıkma izni verildi ve öğleden sonra uykularından fedakârlık edip beni giydirdiler. Üst kasta ait tek taşıyıcı anne Jigna törenin "rahibi" olmaya gönüllü oldu ve Puja ise makyajcımız oldu. Bu alandaki altı yıllık çalışmamda, ilk kez taşıyıcı anneleri yatakhane yataklarının dışında, fiziksel olarak aktif, dans eder, şarkı söyler ve sınırsızca güler halde görüyordum. Sanat ekibi beğensin ya da beğenmesin, kadınlar işi ele almıştı. Bu bir sanatsal müdahalenin ulaşabileceği nokta ise, tamamen onun içindeydim! Öğleden sonraya kadar şarkılar devam ederken, bir taşıyıcı anne olan Vaishali sessizce şunu söyledi: "Tek fark senin sonunda bebeği saklayabilecek olman".

> Nakış İşleme Projesi

Amrita: Taşıyıcı anneliğe ilişkin endişeler değerlendirildiğinde, taşıyıcı anneliğe ilişkin tartışmaların etikten

ayrılmasını beklemek çok az şaşırtıcı olur. Taşıyıcı annelik barınakları ütöpik olmayan bebek tarlaları durumunda. "Ama bu zavallı esmer tenli kadınların rahimlerini satmak zorunda bırakılmasının ne kadar etik dışı olduğunu konuşup durmanın bir faydası var mı? Bizim devam edip bu kadınların aslında işçi haklarına sahip işçiler olduğunu farketmemiz gerekiyor mu? Siz ne düşünüyorsunuz?" . Bu satırları tiyatroya gelen Avrupalı izleyiciler için yazdım ve nasıl tepki vereceklerini merak ettim. Kişilerin bakış açısı etikten işçi haklarına doğru nasıl değişirdi?

Ditte: Taşıyıcı annelik barınağında kalan kadınlar için nakış işlemek bir "eğitim" aktivitesiydi. Haftada iki kez öğretmen geliyordu ve kadınlara çiçekler ve yapraklar gibi sıradan motifleri işlemeyi öğretiyordu. Bu toplumsal cinsiyete dayalı iş, hamile kadınlar için "uygun" bir iş olarak görünüyordu; bebeği incitmiyordu ve disipline etme taktikleri, tıbbi personel ya da barınağı ziyaret eden müşterilerle çatışmıyordu. Ama biz kurnaz bir planla geldik: Biz kadınlarla işbirliği yapmayıp performans için bazı nakış işleri ve taşıyıcı anne olarak yaptıkları "işe" dair yeni motifler yaratabilir miydik? Kadınlar bu nakışları için ücret alacaklardı ve seyircilerimiz kadınların gerçek bir temsilini görecekler ve bu kadınların bebek dışında da bir şeyler üretebilen işçiler olduklarını fark edeceklerdi. Proje ünlü bir sanatçı/aktivist olan Mallika Sarabhai ve SEWA (kayıt dışı kadın işçilerle ilgili çalışan bir STK) ile gerçekleştirildi. Bizim düşüncelerimizi duymak ve motiflerin taslağını görmek için 50 kadının TV odasında toplandığı taşıyıcı anne barınağına gittik. Motiflerin "ürünler" ve kendi işleri ile ilgili olduğunu fark etmeye başladıklarında kıkırdamaya, gülmeye ve işbirliği

yapmaya başladılar. Bizim motiflere ilişkin enjeksiyonlar, embriyo transferleri ve yumurta nakli gibi fikirlerimiz onların taşıyıcı anneliğe ilişkin kendilerine ait uçaklar, cep telefonları ve acı kırmızıbiber gibi daha sıkı imajları ile desteklendi.

Hindistan Yapımı'nın final performansında, Amrita taşıyıcı anneliğin bir iş olduğuna ve taşıyıcı annelerin işçi haklarına sahip işçiler olduğuna dair düşünceleri ortaya attıktan hemen sonra bir ipe dizilmiş bu nakış işleri izleyiciye sunuldu. İzleyicilere ara boyunca bunlara dokunma ve her bir parça nakışın Hindistan'da çalışan bir taşıyıcı anneyi temsil ettiğini farketme imkanı verildi. Performansın son kısmında izleyiciler bu işe dair kendi fikirlerini oluşturdular ve bu süreçte yer alan bir çok karaktere sorular sordular.

> Hindistan Yapımı – 2013-2014 turnesi

Hindistan Yapımı İskandinav'da büyük başarı elde etti. Performans 2012 Stokholm Sonbahar festivaliyle açıldı. Bütün İsveç'i turladıktan sonra, 2013 yılında Danimarka'daki bir çok mekanda sahnelendi. Hindistan Yapımı şimdi bir turne versiyonu ile sürüyor. Amrita Pande ve Ditte Maria Bjerg performansı, sanat ve akademinin birbirlerini nasıl etkileyebildiklerine bir örnek olarak konferanslar ve festivallerde sunmak istiyorlar. Performans, taşıyıcı annelik sürecinde yer alan bir çok farklı karakteri canlandıran Amrita Pande'nin sahnelenmiş soru ve cevabını içerir şekilde iki saat sürüyor. ■

Yazışmalarınızı Amrita Pande <amritapande@gmail.com> adresine iletebilirsiniz. Daha fazla bilgi, inceleme ve görsel için: www.globalstories.net

21. Yüzyılın Sonunda

> Fransız Sosyolojisi

Bruno Cousin, Lille 1 Üniversitesi, Fransa, ISA Bölgesel ve Kentsel Gelişim Araştırma Komitesi Üyesi (RC21) ve **Didier Demazière**, CNRS ve Sciences Po, Paris, Fransa

Ne bir alan olarak Fransız sosyolojisi, ne de Fransa'da uygulanan sosyoloji mesleği sosyolojik nesneler olarak sistematik şekilde çalışılmamıştır. Felsefe ve ekonomi gibi diğer disiplinler sayısız analizin odağı olmuş olsalar da (örneğin Frédéric Lebaron ve Marion Fourcade gibi ekonomistler üstüne geliştirilmiş olanlar), ulusal bir alan olarak bizim disiplinimizin bütünlüklü bir değerlendirmesi bulunmamaktadır.

Ancak en yaratıcı, entellektüel söylemlere sahip ve/veya önemli kurumsal figürler olarak değerlendirilen sosyologlarla ilgili bir çok monograf ve biyografiler mevcuttur. Örneğin, günümüzde Fransızca bilmeyen okuyucular tarafından geniş ölçüde tanınmıyor olsalar da, Georges Friedmann ve Georges Gurvitch savaş sonrası dönemde Émile Durkheim'in öğrencileri (Marcel Mauss, Maurice Halbwachs) ile onları takip edenler arasında bağlantı kurarak Fransız akademisi içinde sosyolojiyi oluşturmada önemli rol oynamışlardır. Dahası, ayrıca son yarım yüzyılın en etkili Fransız sosyologları Raymond Aron, Georges Balandier, Luc Boltanski, Pierre Bourdieu, Michel Crozier, François Dubet, Henri Lefebvre, Henri Mendras, Edgar Morin, Pierre Naville, Gérard Noirielle, Dominique Schnap-

per ve diğerleri ile ilgili birçok otobiyografik çalışma, ego- tarihleri, ya da yazar/otorite analizleri bulunmaktadır. Diğer meslektaşların daha az formal düşünce ve izlenimleri, bazı bölümlerin ve araştırma merkezlerinin resmi tarihleri ve bizim doğrudan gözlemlerimizle birlikte, bu referanslar Fransız sosyolojisinin son bir kaç on yıl boyunca olan genel evriminin geniş ölçülü taslağını çizmemize olanak sağlıyor.

İlk ana değişim, düşünce okulları arasındaki karşıtlıkların zayıflaması ve bu düşünce okullarının daha tematik bir organizasyona sahip bilim insanlarıyla yer değiştirmesi şeklinde idi. Düşünce okulları güçlü bir teorik paradigma ve neredeyse her daim Paris'te bulunmuş olan öncü bir bilim ve araştırma merkezi çevresinde oluşmuşken, tematik organizasyon belli bir konudaki uzmanların işbirliğini tercih eder. Günümüzde, örneğin, bir zamanlar etkili olan ve 1970'lerin ortalarından 1990'ların ikinci yarısına kadar (tarihsel materyalizmin akademik olarak düşüşe geçtiği ve yapısalcılığın başarı kazandığı dönem) Fransız sosyolojisinin çoğunluğunu şekillendirmiş olan Bourdieu-Touraine-Crozier-Boudon dördlüsünün dönemiyle hiç bir benzerlik bulunmamaktadır. Tabi ki bu geleneklerin saygı duyulan varisleri arasındaki bilimsel ihtilaflar ve çekişmeler tamamen son bulmadı

ve güçlü ulusal ve uluslararası kabulde diğer yeni teorik formülasyonlar oluştu. Ancak günümüzde geniş çaplı teorik tartışmaların yerine, çoğunlukla kent sosyolojisi, ekonomi sosyolojisi, politika yönelimli sosyoloji, eğitim sosyolojisi, göç sosyolojisi gibi geniş çaplı konular üzerine bilimsel tartışmaların yeniden oluştuğunu görüyoruz.

Uzmanlaşmaya dair bu eğilim eğilim, kısmen 20. Yüzyılın son on yıllarında meydana gelen araştırmacı ve öğretim üyesi-araştırmacı sayısındaki büyük artıştan kaynaklanıyor. Bu, tekil araştırmacıları daha kesin araştırma konuları ile fark yaratma çabası içinde olmaya iten ve her biri belli bir otonomiye garanti edecek yeterlilikte üyeye sahip tematik alt alanların oluşmasına ve gelişmesine yol açan bir eğilim. Buna ilaveten, dünyanın her yerinden bilimsel literatüre daha kolay ulaşım sağlanması bir uluslararası bilimsel alan yarattı, ancak uzmanlaşmanın ve şimdi ana Fransız dergilerinde yayın yapmak için İngilizcesinin de olması gerektiği örneğinde olduğu gibi İngilizce konuşulan ülkelerin literatürleri gibi uluslararası referanslarla diyalog kurmanın fırsat maliyetlerinin artması ile alanlar arasındaki sınırlar pekişmektedir.

“Bourdieu-Touraine-Crozier-Boudon dörtlüsüne denk gelen kimse yoktur”

Son 15 yıldır, Sciences Po ve EHESS'i (Sosyal Bilimlerde İleri Çalışmalar Okulu) de içeren sosyal bilimler alanındaki bazı çok prestijli araştırma üniversiteleri uluslararası ilgi ve etki aramakta, bu sayede dolaylı şekilde parçalanmaya ilişkin bu trendi alevlendirmektedir. Benzer şekilde Fransız Sosyoloji Derneği (2002'de kuruldu) tematik bölünme konusundaki eğilimi doğrudan pekiştirmektedir. Bunun ötesinde, tematik uzmanlaşma, Fransız akademisindeki École des Annales adlı disiplinleri birleştirmeye çalışan devam eden projede olduğu gibi sosyal bilimler ve insana dair bilimler arasındaki disiplinlerarası çalışmaya olan geniş ilgiyle uyumlu durumdadır. Son olarak, bu evrim sektörel deneyim arayan bir çok kuruluş tarafından da desteklenmektedir.

Gerçekte, 21. yüzyılın başından bu yana, Fransız sosyologlarının bulunduğu üç rol- kendini araştırmaya adanmış bilim adamı, karar vericilere danışman olanlar ve/veya eleştirel entellektüeller- bir çok değişime uğramıştır. İlk rolün Fransız araştırmasını uluslararası alanda daha “rekabetçi” hale getirmek için yapılan yakın zamanlı reformlar tarafından pekiştirildiği düşünülmektedir. Ancak, araştırmacı ve öğretim üyesi-araştırmacı pozisyonlarındaki azalma (Musselin'in Küresel Diyalog'un bu sayısındaki yazısına bakın), rekabetçi teklif çağrıları yoluyla araştırma fonlarının genelleşmesi ve başta hakemlik olmak üzere sayısız örnekte olduğu gibi yönetici değerlendirmesinde bürokratik

araçların artması (Lebaron'un Küresel Diyalog'un bu sayısındaki yazısına bakın), sosyologların ve ayrıca diğer disiplinlerdeki bilim insanlarının bireysel ve topluluk olarak özerkliklerini azalttı.

Aynı zamanda, Fransız sosyologların danışman olarak rolleri artmadı. Birçoğu ulusal ve yerel danışma komisyonlarında, düşünce kuruluşlarında ya da entellektüel iletişim veya kamusal tartışmaları yapılandırmaya ilişkin operasyonlarda yer alsalar da, sosyologlar gerçek halk politikalarının geliştirilmesinde çok az etkiye sahipler. Onların deneyimi sıklıkla hükümetteki yüksek mevki sahibi teknokratlar tarafından (bu devlet memurlarını yetiştiren ana yetkili okul École Nationale d'Administration sosyolojiye büyük önem verdiği halde) kendi geliştirdikleri analizlere (sınırlı) bir iltifat olarak muamele görülüyor ve ekonomi hükümetin daha geçerli ve etkili bir bilimi olarak değerlendiriliyor. Bununla beraber, bazı durumlarda, kamu sektörü “sosyal sorunlarla” karşı karşıya kaldığında; özel sektör ise insan kaynaklarını idare etmede sorunları olduğunda sosyolojik bakış açısını gerekli görüyorlar (Neyrat'ın Küresel Diyalog'un bu sayısındaki yazısına bakın).

Son olarak Fransız sosyolojisinin eleştirel boyutları da- onun eşitsizlik, sömürü, baskı, ayrımcılık ve sosyal üreme mekanizmalarını ifşa etme becerisi ve ayrıca mevcut sosyal düzene dair kavramsal alternatifler ve araçlarla toplumsal hareketlere katkı

sağlama kapasitesi- yakın zamanda değişim gösterdi. 2002'de Pierre Bourdieu'nun ölümünden bu yana, Fransa'da hiç bir sosyal bilimci benzer şekilde bir eleştirel entellektüel olarak algılanmadı. Ancak uzmanlaşmaya yönelik eğilim, bazı sosyologların ve kolektiflerin “özel, spesifik entellektüeller” (Michel Foucault'un deyişiyle) olarak çoğalmalarını sağlamaktadır ve onların analizleri ve politik duruşları ana ulusal gazetelerin köşe yazısı sayfalarında, akademi içinde ve dışındaki eleştirel dergilerde ve bazı küçük deneme koleksiyonlarında sıklıkla yer bulmaktadır. Ayrıca Fransa'da düşünümSELLİĞE dair giderek artan eğilim, diğer yerlerde olduğu gibi, eleştirel düşünce ve eleştirel sosyoloji üretmenin zorluklarını yansıtmayı cesaretlendirmektedir. Bu zorluklar bazen sosyoloji meclisinin düzenlenmesinde görülmektedir. Böylesine bir girişim Fransa'da ulusal derneğin davranış kuralları belirlemeyi reddetmesi ile sonuçlanmıştır (Pudal'ın Küresel Diyalog'un bu sayısındaki yazısına bakın).■

Yazışmalarınızı Bruno Cousin <bruno.cousin@univ-lille1.fr> ve Didier Demazière <d.demaziere@cso.cnrs.fr> adreslerine iletebilirsiniz.

¹ Örneğin; Luc Boltanski ve Laurent Thévenot'un eleştirel kapasite ve aksiyon rejimleri sosyolojisi, bununla birlikte Bruno Latour ve Michel Callon'un aktör-ilişkiler ağı teorisi sıklıkla genişleyen Fransız “pragmatik sosyolojisinin” ünlü örnekleri olarak gösteriliyor.

² Fransız Sosyoloji Derneği ile ilgili olarak Cousin, B. ve Demazière D. (2014) “L'Association Française de Sociologie: A Young and Rallying Organization,” European Sociologist 36, pp. 10-11: http://europeansociology.org/docs/Newsletter/ESA_Newsletter_Summer%202014.pdf ye bakabilirsiniz.

> Fransa'da Akademik Kariyerin Yok Oluşu

Christine Musselin, Sciences Po, CSO-CNRS, Paris, Fransa

Fransız yükseköğrenimi ve araştırma sistemi üç farklı tip kuruluşun bir birleşimi olarak karakterize edilir: Doktora programı sunan üniversiteler, hem çoklu disiplinler CNRS (Ulusal Bilimsel araştırma Merkezi) hem de daha özelleşmiş olanlar - biyolojide INSERM ya da ziraat ve tarım bilim alanlarında INRA- dahil olmak üzere ulusal araştırma kuruluşları ve Fransız endüstriyel, yönetsel ve ekonomik elitlerini yetiştiren ama yine de çok az doktora adayı bulunan grandes écoles. Fransız sosyal bilimciler, sosyologlar da dahil olmak üzere, çoğunlukla üniversitelerde çalışmaktadırlar. CNRS'de bazı açık pozisyonlar bulunmakta ancak üniversite ile kıyaslandığında daha az sayıda akademisyen işe alınmakta. Üniversite ile CNRS arasındaki bu boşluk giderek büyüme eğilimi içindedir: Öğrenci sayısı arttığı için üniversitedeki pozisyonlar da çoğalmaktadır ve bu artış CNRS pozisyonlarına göre her zaman daha fazladır. Bazı sosyologların özel araştırma kuruluşlarında çalışmaları da söz konusudur. Ancak bu oldukça marjinal bir durumdadır ve sosyal bilimlere odaklanma eğilimi içinde değildirler.¹

Son olarak, birkaç sosyolog mühendislik ve işletme okullarında çalışırlar; bu son grup ile ilgili veriye sahip değiliz ancak bu gruptakilerin kariyerleri ve maaşları her okula özgü olduğundan, bu yazıda dikkat, bugün Fransa'da çoğu akademik sosyoloğun çalıştığı üniversitelerde yoğunlaşmaktadır.

Üniversite pozisyonları doktora derecesi gerektirmektedir ve başvurular, disiplin-temelli ulusal komitelerin (CNU, Comité National des Universités) içinde oluşturulan ulusal bir oluşum tarafından, maître de conférences (MCF) olarak birincil pozisyona başvurmaya izin vermek amacıyla, "yetkindir" şeklinde onaylanmak zorundadır. Şunu söylemek

önemlidir; Fransa'da bu gibi kadrolar sürelidir, tarihsel olarak Fransız üniversiteleri "daimi kadro" ya -şimdilerde grandes écoles bu fikre sahip olmaya başlasa da- sahip değillerdir. 2013 yılında, bu uygunluk için başvuru yapan 385 doktora unvanına sahip kişiden yalnızca 221'i bu unvanı aldı ve bunlardan pek çoğu - dört yılda alınmasına rağmen geçtiğimiz üç yılda yeterliliğini alanlarla birlikte - aynı yıl açılan 27 sosyoloji pozisyonu için yarıştılar.

CNRS tarafından açılan pozisyon sayısının az olması nedeni ile (senede ortalama 5-6), akademik pozisyonlar sosyoloji doktoraına sahip olanların ancak küçük bir bölümünü alakadar etmektedir. 2012'de, yeni yetkin olmuş doktoralıların %6,5'i işe alındı ve aynı yıl işe yeni alınan MCF'lilerin yaş ortalaması 35 idi ve %57'si kadındı. Açıkça görülmektedir ki, çoğu "yetkin" doktora sahipleri akademinin kapısında beklemektedir. Yakın bir araştırmada gösterildiği gibi, Fransız akademisyenleri, hala genç, ilk ve üretken meslektaşlarını, mesela doğrusal bilimsel gidişatı olan meslektaşları ve yakında kendi doktora programlarını bitirmiş olanları tercih etmektedirler. Sonuç olarak, doktoralarını bitirir bitirmez başlayamayanlar ve post doktora pozisyonları yakalayamayanların MCF olma şansları giderek azalmaktadır.

MCF'nin eğitim yükümlülüğü senede 192 saate kadar ulaşabilmektedir ve kimi yerlerde yeni gelenlerden, ders vermek istemeyen diğerlerinin sınıflarını almaları ve hiç de az olmayan hizmet saatlerini almaları istenmektedir. Araştırma faaliyetlerini yüksek düzeyde tutmak, yeterince hazırlık zamanı olmadan yoğun saha çalışması gerektirdiğinden oldukça zordur. Paris gibi yaşama maliyetlerinin yüksek olduğu şehirlerde, zaten düşük maaş alan MCF - bu miktar birkaç yıl

“Çok sayıda yetkin PhD ünvanına sahip sosyologlar akademinin dışında beklemektedir.

çalışmadan sonra aylık 2500 €'a kadar çıkabilmektedir - yeni işe alınan fakülte üyelerine fazla mesai önermekte, dahası araştırmalar için gerekli zamanı azalmaktadır. -bu yapı kimi MCF'lerin niçin kariyerleri boyunca profesör olamadıklarını açıklamaktadır-

Profesör ünvanına terfi etmek habilitation à diriger des recherches isimli, bir tür ikinci tezden geçmiş olmayı gerektirmektedir. Adaylar profesörlüğe başvurabilmek için aynı ulusal disiplin-temelli kurul tarafından yeniden “yetkindir” derecesini almak zorundadır. Onay oranları oldukça yüksektir (2013'te onay için başvuran 64 adaydan %67'si onay aldı) ve son yıllarda süreç rekabet edilebilir değildir (2013'te yeni onay almış 2010'dan itibaren onay alan 42 kişiye 21 pozisyon önerildi). 2012'de, yeni yetkinlik derecesi alanların %30'u profesör olarak atandı. 2012 yılının yeni profesörlerinin yaş ortalaması 47 ve yaklaşık %41 kadın idi.

Akademisyenlik mesleği için edilen bu mücadelenin gösterdiği, her ne kadar iyi kazandırmasa da akademisyenlik birçok kimse için hala caziptir. Maaşlar, maître de conférences için aylık 2100 Euro ve oldukça kıdemli profesörler için aylık 6000 Euro aralığında değişmektedir. Maaş artışı kısmen kıdeme bağlıdır ancak daha çok, kişinin profesör olup olmadığı ve ne kadar hızlı olduğuna göre değişmektedir. Ayrıca sosyal bilimlerde bu süreç genellikle diğer bilim dallarına göre daha geç gerçekleşmektedir.

Fransız akademisyenlerinin -sosyologlar dahil- durumu üniversite yönetiminin yaptığı reformlarla önemli

ölçüde değişti. Akademisyenler hala devlet tarafından düzenlendiği biçimi ile ulusal devlet memuru statüsüne sahipler ancak istihdam konusunda üniversitelere giderek daha fazla yetki verilmektedir. 2007'den bu yana üniversiteler kendi ücretlendirmelerinden sorumludurlar ve fakülte üyesi alımı daha çok kurum çalışanı alımına benzemektedir. Aynı zamanda değerlendirmenin genişlemesi, proje temelli araştırma ve performans temelli bütçeleme üniversitelere, kendi personeli ile ilgili daha fazla bilgi sağlama ve kurumsal liyakat temelli değerlendirme ve ödüle izin verdi; sonuçta yavaş yavaş artan bu farklılaşmaya ayak uydurup oyunu başarıyla oynayanlar ve oynayamayan diğerleri arasında vardiya değişimi yaşandı. Bu aynı zamanda disiplinler arası farklılığı da artırdı, kimileri bu talepleri, diğerlerine göre karşılanması daha kolay buldular. Sosyologların, üniversite fonlarının ademi merkezileşme kararından ve bu rekabetçi durumdan yarar sağlayıp sağlamayacaklarını söylemek için henüz erken olmasına rağmen bu değişim gelecek yıllarda izlenmesi gereken bir değişimdir. ■

Tüm yazışmalarınızı Christine Musselin <christine.musselin@sciencespo.fr> adresine iletebilirsiniz.

¹ Dahası ve buna karşın CNRS (ve INSERM), özelleşmiş araştırma kuruluşlarının laboratuvar araştırmaları, CNRS araştırmacılarının %85'i -neredeyse tamamı sosyal bilimlerde- hem CNRS hem de üniversitelerle bağlı olan araştırma birimlerinde aktif olmalarına rağmen üniversitelerde konumlandırılmamıştır.

¹ Bütün rakamlar Yüksek Öğretim ve Araştırma Bakanlığı verilerine dayanmaktadır: <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid24586/concours-emploi-et-carrieres.html> (9 Mayıs 2014). and Research: <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid24586/concours-emploi-et-carrieres.html> (May 9, 2014).

> Fransa'da Sosyolojik Araştırmanın Değerlendirilmesi

Frédéric Lebaron, Université de Versailles Saint-Quentin-en-Yvelines, Fransa

Her yerlerde olduğu gibi Fransa'da da sosyologlar günlük yaşamlarının çoğunu çok sayıda değerlendirmeye karşılık vermenin yanı sıra birbirlerinin çalışmalarını değerlendirmekle geçirirler. Elbette Fransa'da ulusal entelektüel alışkanlıkları gibi, yükseköğrenim ve araştırmanın düzenlendiği şekilde bu yarı evrensel aktivite de belirli bir biçimde şekillenir.

> Doktora ve Akreditasyonun Gözetilmiş Araştırmaya Göre Değerlendirilmesi

Fransa'da, doktora tezi çok özel bir yolla değerlendirilmektedir. Tezin kendisi uzun olup genellikle 300 sayfadan fazladır ve bazen 1,000 sayfaya yakındır. Genellikle tez danışmanını da içeren beş ya da altı fakülte üyesi ya da öğretim üyelerinden (enseignants-chercheurs) oluşan jürinin müstakbel üyelerine teslim edilir. Bu üyelerden ikisi dış değerlendirici ya da raportör olmalıdır. Bu dış değerlendiriciler başka üniversitelerden gelirler ve tez savunmasının ertelenmesine karar verebilirler. Bu iki değerlendirici tezi kabul ederse, tez danışmanından başlayarak jüri üyelerinden her biri tez savunması boyunca tez hakkında çeşitli yorumlar yaparlar. Daha sonra ise adaya sorular sorarlar ki bu üç saatten fazla süren oldukça uzun bir ritüeldir. Bunun sonunda jüri, adayı ya en yüksek derecede onur ile ödüllendirirler ki bu très honorable ayrımıyla "Jüri Onuru" (félicitations du jury)'dur ya da çok daha düşük bir derece almasına karar

verirler. İlki, jürinin gizli oyla belirlenen oybirliğini gerektirir. Son olarak, jüri başkanı savunma boyunca her bir jüri üyesinin ne söylediğini özetleyen uzun bir tez raporu (rapport de thèse) hazırlar. Bu metin, doktora mezununun akademik geleceğinde karar verici bir rol oynar.

Bütün doktora öğrencileri kritik ve aynı zamanda oldukça keyfi olan (aslında bazı üniversiteler bu uygulamadan vazgeçmeyi seçmiş olsalar dahi) bu "félicitations du jury" ödülünü alabilmek için büyük çaba gösterirler. Sosyolojide, bu yüzden tez raporuna artan bir itina gösterilmektedir. Jüri üyelerinin çeşitli yorumlarıyla bir adayın katkılarının açıklandığı bu rapport de thèse (tez raporu), bir tezin kalitesi hakkında sentetik ve oldukça kesin bir tanım sunmaktadır.

> Bilimsel Üretimin Değerlendirilmesi

(Makaleler, Kitaplar, Raporlar)

Geçtiğimiz birkaç yılda, dergi makalelerinin değerlendirilmesinde bazı net değişiklikler oldu. Yazarın bilinmemesi, en az iki gizli hakem tarafından yapılan detaylı değerlendirmeler ve hem değerlendirmelere hem de makalelere makul ve belirtilen zamanda geri dönme gibi unsurları içeren uluslararası standartlara uygun değerlendirme pratikleri ile birlikte bir "normalleştirme" çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Değerlendirmelerde yaşanan bu geçişler akademik kariyerin farklı kademelerinde yayın yapılması için artan baskılarla tetiklenmiştir.

İngilizce yayınlar Fransız dergilerinde hala yaygın değildir, fakat hem araştırmacılar hem de enstitüler için temel bir değerlendirme kriteri haline gelmiştir. Bunun da dergiler üzerindeki etkisi açıkça görülmektedir. Bazı Fransız dergileri, Fransız sosyolojisinin en özgün bulgularının neler olduğunun görünürlüğünü arttırmak için makalelerinden birkaçını İngilizceye tercüme edilmesi için seçmektedir.

Fransız Yükseköğrenim ve Araştırma Değerlendirme Ajansı (AERES), birkaç farklı dilde alanın bilimsel anlamda en iyisi olduğu düşünülen bir dergi listesi yayınlamaktadır. Elbette, pratikte "başlıca dergiler" in ne olduğu hakkındaki nitelikli hükümler direnmekte ve ayrıca bu listeler ve kalitelerinin yanı sıra belirli dergilerin "sosyolojik" olup olmadığı hakkındaki gerilimi arttırmaktadır.

Belirtilmelidir ki kitap yayımlamak önemini korumaktadır. Tezler genellikle kitap olarak yayımlanmaktadır ve kişisel ve ortak hazırlanan ciltler, öğretmenin yanı sıra profesyonel tartışmaları da şekillendirmektedir.

> Kariyer ve Enstitüler

Akademik kadrolar belirli komisyonların değerlendirmelerine bağlıdır: Fransız üniversiteleri için "seleksiyon komiteleri" ve Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi yani CNRS kadroları için "ulusal komite". Tez ve tez raporu elbette bu sürecin başında son derece önemlidir. Yine de, öğretim ve profesyonel hizmetin yanında dergi yayınlarına

>>

“Kullandığımız göstergeler oldukça yetersizdir.”

büyük önem verilmektedir.

CNRS'deki araştırmacılar ile üniversite fakülte üyeleri için kullanılan benzer organizasyonlardaki araştırmacılar için kullanılan kriterler, ki bu kriterler bireyin maître de conferences mı yoksa profesör mü olduğuna dayanmaktadır, ile sadece birileri terfi amacı güttüğü zaman uygulanan değerlendirme yöntemlerini birbirlerinden ayırmak gerekmektedir. Her iki durumda da, seçilmiş ve görevlendirilmiş vekillerden oluşan ulusal bir komite müşterek olarak değerlendirme sürecini tamamlar; seçilen ölçütler, dergiler vb. üzerine çeşitli tartışmalar da değerlendirme sürecinde ortaya çıkar.

Üniversite örneklerinde, Ulusal Üniversite Komisyonu, hararetli profesyonel tartışmalara da şahit olmuştur. Genel olarak kabul edilen bir fikir olarak görünse de, bütün sosyologlar ampirikl çalışmalar ya da yayımlanan eserlerin kalitesi için belirgin normların oluşturulmasını gerekli görmemektedir. Hatta çoğu bibliyometriye dayalı standartlaştırılmış normların uygulanmasını reddetmektedir. Bu yüzden değerlendirme ölçütleri, açık ve çok boyutlu bir bakış açısını benimsemeyi gerektiren karmaşık bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, mesleğimizin her unsuru üzerine derin ve sürekli olarak yapılan tartışmaların devam etmesi gerekmektedir. Bu unsurlar öğretme, araştırma, araştırma sonuçlarının yayınlanması, profesyonel hizmet ve diğer profesyonel yükümlülükler olarak ifade edilir. Elbette, her biri için farklı ölçütler ciddi anlamda

gözden geçirilmeli ve basitleştirilmiş hiçbir ölçüt kullanılmamalıdır.

Son olarak, araştırma merkezleri ya da laboratuvarlar AERES tarafından çoğunlukla yayınlarını temel olarak değerlendirilmektedir. Bir diğer ölçüt ise; iç işleyişi, yönetim, seminer gibi organizasyonlar açısından entelektüel canlılık, vb. konularını içermektedir. Diğer ülkelerin aksine, Fransa'nın araştırma merkezleri ya da bölümleri için ulusal bir sıralama sistemi yoktur. Bakanlık tarafından uygun görülen sıralama, öğrencilerin profesyonelce yerleştirilmesi gibi bir ölçüte dayanmaktadır. Dolayısıyla, bu daha çok profesyonel yüksek lisans programlarının güçlü olmasıyla ilişkilidir

> Daha Çoğulcu ve Kapsamlı Bir Değerlendirme İçin

Fransız sosyolojisinin gelecekteki gelişimi, eğer zengin ve yenilikçi bir disiplini sürdürmeyi amaçlıyorsak, yayınların ve araştırmaların kalitesinin yurtdışında yaygınlık kazanması için çok boyutlu bir nosyona ihtiyaç duymaktadır. Bunun için de İngiliz dilinin mevcut hegemonyasını reddetmeliyiz, bu da bazı ulusal spesifiklikleri ortadan kaldıracaktır. Ayrıca, bibliyometrinin araştırmalarda ve araştırma merkezlerinde basitleştirilmiş ve baskın bir ölçüt olarak kullanılmasını da reddetmeliyiz. Sosyolojik çalışmaların biricikliğini ve belirli özelliklerini belirtmek için daha dikkatli hazırlanmış ve daha ayrıntılı değerlendirme formları geliştirilmelidir. Ayrıca önemli olan hem okulların hem de entelektüel geleneklerin oluşturduğu bağnaz formların da reddedilmesidir.

tüel geleneklerin oluşturduğu bağnaz formların da reddedilmesidir.

Ulusal dilde yapılan bilimsel çalışmaların entelektüel yaşamını korumak için büyük çabalar gerekmektedir. Farklı diller arasındaki etkileşimler artmalıdır ki bu da tercümeyi gerektirir; fakat aynı zamanda bilginin daha eşitlikçi zeminlerde yayılmasına olanak sağlar.

Dahası, dikkatin hem bireysel hem de kolektif değerlendirmelerde yayınlardan çok ölçütlere yöneltilmesi disiplinimizin geleceği için de hayati önem taşımaktadır. Sosyoloji programlarımızın kalitesi kilit bir önem taşımaktadır fakat sadece öğrencilerin profesyonelce yerleştirilmesine dayanan göstergelerimiz çoğunlukla yetersizdir. Her ne kadar bunlar göz önünde bulundurulmak zorunda olsa da, daha iyi ölçülüp yorumlanabilirler. Ayrıca, özellikle güvencesiz sözleşme ile işe alınan genç akademisyenler için akademik kariyer ve çalışma şartlarının yanında kolektif akademik yaşama katkıları, “demokratik yönetimin” kalitesi de göz önünde bulundurulmalıdır.

Tüm yazışmalarınızı Frédéric Lebaron <frederic.lebaron@uvsq.fr> adresine iletebilirsiniz.

>Fransa'da Değişen Sosyoloji Mesleği

Frédéric Neyrat, Université de Limoges, Fransa

1960'tan beri Fransız sosyolojisi, profesyonel beklentilerinin bir nevi deneme nesnesi olmuştur. Yükseköğrenimin ilk kitleselleşmesiyle birlikte, sosyoloji programına kaydolun öğrencilerin sayısı önemli ölçüde artmıştır. Fakat beşeri bilimlerle kıyaslandığında "yeni" bir disiplin olarak görüldüğünden sosyoloji, temel olarak iş olanaklarının (ve bu yüzden de program içeriğinin) ortaöğretimde çalışan öğretmenlerin işe alınması olarak görüldüğü bir zamanda kadro açığı yönüyle bazı şüphelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Aslında 50 yıl önce sosyoloji orta öğretimde öğretilmemekteydi; sonraları bile ekonomi ve sosyal bilimler okul programlarına girmesine ve öğretmen alımları için rekabetçi giriş sınavlarının (1969'da CAPES ve ekonomi ve 1977'de beşeri bilimlerde agrégation) uygulamaya başlanmasına rağmen ortaokulların üniversitelerdeki sosyoloji müfredatı ile olan bağlantısı sınırlı kalmıştır.

Buna ek olarak, sosyoloji öğrencilerinin kariyer yollarını ilgilendiren şüpheler politikacılar tarafından tahrik edilmiştir: Mayıs 1968'de protesto eden öğrencilerden bazıları sosyologlardı. Raymond Aron'un ((Anlaşılmaz Devrim: Öğrenci İsyanlarının Anatomisi, Praeger, 1969) takipçileri, kitaptaki "Mayıs Devrimi'nin "kolektif hezeyanı"nı "kalabalıklaşan üniversiteler" ve "iş beklentilerinin eksikliği"nin temel sebebini görmüşlerdir. böylesine bir eğilimde politika yapımcılar ve gazeteciler tarafından düzenli olarak güncellenene söylemin etkisi büyüktür. Fransız Yetkinlik Araştırma Merkezi (CEREQ)'nin sosyoloji lisans ve master programlarından mezun olanların gerçek deneyimleri ışığında tekrar gözden geçirilmesini önermiş olsa da sosyoloji, sosyal bilimler ve beşeri bilimler öğrencileri için iş olanaklarının yokluğunun bir sembolü haline gelmiştir.

Yine de, doktora seviyesindeki sosyologların profesy-

onlce yerleştirilmesi çok daha ilginçtir; daha da ilginç olanı genel olarak disiplinin nasıl oluştuğuna dair bir öngörü sağlayan sosyologların profesyonel olarak yerleştirilmesidir. Birinin aklına hemen, büyük kamu kuruluşlarındaki araştırma mesleklerinin yanı sıra enseignant-chercheurs ya da öğretmen-araştırmacı-meslekler gelebilir. Şüphesiz bir disiplin olarak sosyoloji, yükseköğrenimin ikinci büyük genişlemesinden yarar sağlamıştır. 1984 ve 2010 yılları arasında, sosyolojideki öğretmen-araştırmacı kadrolarının sayısı diğer disiplinlere göre daha hızlı artmıştır: bu artış sosyolojide % 302 olurken diğer bütün disiplinlerde % 213 olmuştur. Bununla birlikte, son zamanlardaki büyüme şablonu diğer disiplinlerle birlikte sosyoloji için de çok fazla gelecek vaat etmemektedir. Genel anlamda, Fransa'daki araştırmalarda bir düşüş yaşanmaktadır. Üniversite istihdamlarında da bir düşüş vardır, beş yıldan az bir sürede toplam öğretmen-araştırmacı sayısında -2,000'den 1,500'e gerileyerek- % 25'lik bir düşüş yaşanmıştır. Benzer bir şekilde, CNRS de aynı dönemde araştırmacı istihdamını 400'den 300'e düşürmüştür.

Bu arada güvencesiz çalışma koşulları, hem araştırma hem de yükseköğrenim öğretim kadrolarında yoğun bir şekilde artmıştır. Fransa'da kamu araştırmalarının büyük bir yüzdesine, proje teklif çağrıları yani Fransız Ulusal Araştırma Ajansı (ANR) tarafından kaynak sağlanmaktadır. "Doktora sonrası"(kadroları oluşturulmuş olsa da doğal olarak güvencesizdir. Dahası, üniversiteler daimi öğretmen-araştırmacı (bordrolu, kamu kadroları) işe alımlarını erteleme yollarını aramaktadır. 2007'de LRU yasası geçtiğinde, üniversitelerin "öğretme ya da araştırmayı, araştırma işlevlerini ve öğretmeyi" sağlamak için özel kalıcı sözleşmeler adı altında işe alım yapabilmelerinin önü açıldı. 2012'den bu yana, üniversiteler giderek artan bir sayıda bu taktiği benimsemektedir. En son makalesinde Thomas Piketty'nin (bkz.

>>

“Nerede ise her dört üniversiteden biri iflasın eşiğindedir.”

“Faillite silencieuse à l’université,” Libération, November 18, 2013) de gösterdiği gibi aslında, devlet kısmen Fransız devlet üniversitelerine olan kaynak aktarımını kestiği için bunlara “özerklik” verilmiştir. Sonuç olarak, uluslararası açıdan yenilenen merkezleri de içeren üniversitelerin dörtte biri iflasın eşiğindedir ve daha ucuz olan ve uzun dönemli sözleşmelere yol açmayan ve resmi olmayan kadrolara artan bir oranda bel bağlamaktadır.

Neyse ki, sosyologların geleceği akademik alan ile kısıtlanmamıştır. Sosyolojik becerilerden yararlanan ve uygulamalı araştırma ve değerlendirmeye olan artan taleple tetiklenen pek çok araştırma şirketi ve danışma firması geçtiğimiz son birkaç yılda oluşturulmuştur. Şehircilik ve planlamada genellikle disiplinlerarası ekiplerle yapılan ön çalışmalar zorunludur. Belirlenmiş bir projenin hedeflerine ve önemine bağlı olarak sosyologlar ekibin bir parçası olarak ekibe dahil edilebilirler. Bu, özellikle “duyarlı kentsel alanlar” (ZUS) dahil edildiğinde bilhassa “kentsel yenileme projeleri” için geçerlidir. Program yöneticileri, farklı sosyal gruplar arasında kentsel karışım açısından proje planlamanın etkisinin değerlendirilmesine gerek duymaktadır.

Araştırma şirketleri ve bağımsız danışmanlar için başka bir pazar da kamu politikası değerlendirmesidir. Örneğin, sağlık hizmetleriyle ilişkili olarak sosyologlardan kıdemli olanları için sağlık hizmetleri politikalarını değerlendirmeleri istenir. Benzer bir şekilde, eğitim politikaları, kültürel politikalar ya da sosyal politikalar farklı devlet otoriteleri tarafından istenen düzenli değerlendirmelerin sıklıkla merkezinde olmuştur. Son olarak, işletmeler de genellikle aşağıda belirtilen başlıklar hakkında araştırma yapılmasını istemektedirler: psikolojik risk değerlendirmesi (stres, taciz, intihar, vb.), işin organizasyonu (yeniden düzenleme, küçülme ölçütleri, yer değiştirme, vb.), toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etme ve şirketler içindeki ayrımcılığa dikkat çekme.

Bu konularda araştırma ve danışmanlık için piyasadaki uzmanlar sadece sosyologlar değildir. Araştırmalar genellikle disiplinler arasıdır. Dahası, sosyologlar, sosyolog olduğunu iddia eden diğer uzmanlarla rekabet halinde değildir – unvan Fransa’da korunmamaktadır. Yine de, artan uzmanlaşma bazı uzmanlıkları korumaktadır, örneğin; hem sosyolojik zanaatın öğretilmesi hem de belirli bir sektör üzerine odaklanan yüksek lisans programlarının oluşturulması yoluyla. Nitel ve nicel becerilerin her ikisine de hâkim olmak çok değer verilen ve aranan bir özellik olarak görülmektedir ve bireyin daha spesifik uzmanlık alanlarına (kent, sağlık ya da sosyal politikalar, vb.) yönelik güçlü bütünleyicilerdir.

Araştırma firmalarında çalışan bazı sosyologlar doktora derecesine sahiptir ve akademik iş piyasasının durumunu göz önünde bulundurunca ya geçici ya da kesin olarak akademik camiyı terk etmeye karar vermişlerdir. Yine de bunlar her iki taraf için de güçlü bir bağlayıcı özelliktir. Bazı profesörler ve araştırmacılar bu firmaların bilimsel komitelerinde yer alarak firmaları desteklemektedir. Aynı şekilde araştırma firmalarında çalışan sosyologlar da üniversitelerdeki öğretim kadrolarında iş alabilirler.

Son olarak, sosyologlar sadece akademik camianın içinde ve dışında öğretim ve araştırma yapan insanlar değildir: kariyerlerin her hangi bir döneminde sosyoloji eğitimi almış bütün uzmanları, uzmanlık alanlarına “sosyolojik bakış açısını” getirebilen kişiler olarak değerlendirebilecek durumda olmalıyız. Maalesef bu konuda ulusal çapta bir tartışmanın ayrıntılarına inebilecek veriler elimizde bulunmamaktadır. ■

Tüm yazışmalarınızı Frédéric Neyrat <frederic.neyrat@gmail.com> adresine iletebilirsiniz.

> Fransız Sosyologlar İçin Neden Bir “İnsan Denek” Protokolü Yok?

Romain Pudal, CNRS (CURAPP-ESS), Amiens, Fransa

Diğer ülkelerdeki sosyolojik kurumların aksine Fransız Sosyoloji Kurumu (AFS) 2011'deki toplantısında sosyolojik çalışmalar için bir mesleki ahlakın benimsenmemesi yönünde bir karar aldı. Böylesine bir karar almak için uzun yıllar süren tartışmalar AFS bünyesinde oluşturulan çalışma grupları tarafından devam ettirilmiş, özellikle Kuzey Amerika olmak üzere diğer ülkelerdeki var olan kodlar incelenmiştir. Ortaya çıkan ilk tasarı, 2011'deki toplantıda gerçekleşen tartışmalardan daha fazlasına maruz kalmıştır.

Fransız sosyolojisinde “deontoloji kuralları” ya da “insan denek protokolü”nün benimsenip benimsenmeyeceği sorusu ilk olarak, pek çok uzmanlık alanı için iş ahlakının bulunduğu akademik çevrenin dışındaki özel firmalar, kamu idareleri ve diğer kuruluşlarda çalışan bir grup sosyolog tarafından ileri sürülmüştür. Sosyologlar için “deontolojik kuralların” tasarıları insan deneklerinin korunması ve bilgilendirmesinin yollarını arayan diğer sosyolojik kuruluşlar, danışmanlar, sağlık uzmanları ya da deneysel bilim insanları tarafından taslağı oluşturulan iş ahlak kurallarına dayanmaktadır.

Bu konu hakkındaki tartışmalar, Michael Burawoy'un Paris'teki 3. AFS kongresinde kendi projesi olan *The Colour of Class on the Copper Mines: From African Advancement to Zambianization* (Manchester University Press, 1972) hakkında konuşma yaptığı, 2009 yılının da dahil olduğu başlangıçtan itibaren hararetlenmiştir. Burawoy, söz konusu toplumsal aktörlerle ilgili hedefleri hakkında tamamen “şeffaf” olmasaydı Zambiya'daki ırk ayrımcılığı üzerine gerçekleştirmiş olduğu araştırmasını yapmasının imkânsız olacağını açıkladı. Konuşma, sosyoloji mesleğini düzenlemek için benimsenecek meslek ahlakı kurallarına karşı olanların yerlerini sağlamlaştırmıştır.

İki sene sonrasında, meslek ahlakının nihai önerisi Grenoble'da düzenlenen 4. AFS Kongresi'nde ileri sürülmüş ve tartışılmıştır (<http://www.afs-socio.fr/sites/default/files/con->

gres09/FormCharte.html). Önerinin iki bölümü vardı. Daha kapsamlı destek kazanan ilk bölüm, hem yükseköğretimde öğretim hem de araştırma etkinliklerinde ortaya çıkan doktora öğrencilerinin ve danışmanlarının haklarını ve sorumluluklarını da kapsayacak şekilde mesleğin en iyi nasıl pratik edileceğine dair bilgiler içermekteydi. Bu bölümde yer alan başlıklar arasında intihalin kınanması, sömürüye karşı dikkatli olma, giderek artan tehlikeler, tacizler ve diğer sıkıntı biçimleri belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Yine de, anlaşmazlıkları bir temele oturtmak için kuralların düşük etkinliğiyle ilgili birçok eleştiri bulunmaktadır. Sosyoloji için bir tür disiplin kurulu oluşturmak gerçekten de gerekli midir? Bu kurulun parçası kim olmalı ve meşruiyeti nasıl sağlanmalı? Neye benzemeli? Tasfiye edileceği zaman ceza verme ve uygulamada sahip olacakları ne anlama gelmektedir? AFS, belirli bir “suistimalden” ötürü “suçlu” bulunan bir meslektaşımızı işten çıkarır mı? Bu sorular, bu tür olası disiplin işlemleri üzerinde olduğu kadar sosyoloji alanını düzenleyecek olan ilkeler üzerinde de anlaşmaya varmadaki zorlukların altını çizmektedir. Dahası, mesleki ahlak kuralları kabul edilse bile yasal yaptırımı olmayacaktır.

Önerinin ikinci kısmı – sosyal bilimlerde araştırmalar için bir takım “en iyi uygulamalar” hakkında olan- daha ağır bir biçimde eleştirilmiştir. Özellikle, aşağıdaki paragraf anlaşmazlıkların ve tereddütlerin ortaya çıkması için bir kıvılcım olmuştur:

“Sosyologların araştırmada yer alacak olan katılımcılara araştırmalarını açık bir biçimde açıklama sorumluluğu vardır. Neden belirli bir projede yer almaları istendiğini tam anlamıyla anlamaları için katılımcılar aşağıdaki hususlar bakımından bilgilendirilmelidir: araştırma konusu, hedefi, araştırma projesinden sorumlu olan kişi, araştırmayı uygulayan kişi, araştırmaya kaynak sağlayanlar, sonuçlar diğer insanlarla nasıl paylaşılacak ve kullanılacak. Sosyologlar, katılımcıların rızası olmadan kayıt aletleri (ses kayıt cihazı, kamera, vb.) kullanamazlar. Bir durumu

“Sosyolojik araştırmalar için özgürlük yinelendi”

kaydetmek ya da filme almak istediklerinde bunu niçin yaptıklarını katılımcılara açıklamak zorundadır.”

Yukarıda belirtilen kuralları onaylayanlar; tıp, biyoloji ve psikoloji gibi disiplinlerden esinlenmiştir. Özellikle sosyologlar tarafından toplanan bilgilerin ya da diğer verilerin doğru kullanımını sağlamak açısından sosyolojide daha fazla şeffaflık ve insan deneklerin korunmalarını istemiştirler. Her ne kadar bu ilkeler takdire şayan görünse de Sylvain Laurens ve Frédéric Neyrat tarafından düzenlenen Enquête : de quel droit ? Menaces sur l'enquête en sciences sociales (Éditions du Croquant, 2010) sayısında özetlenen ihtilafların ve tartışmaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Mesleki ahlak kurallarının benimsenmesine karşı olanlar, katılımcıların araştırma projesinin amacından ve araştırmacının bir sosyolog olduğundan ya tamamen haberi olmadığı ya da kısmen haberi olduğu “gizil araştırmanın” savunulmasına odaklanmıştır. En meşhur örneklerden bazıları sosyal bilimlerde birer klasik olmuştur. Burada alıntılanan Michael Burawoy’un çalışması, Donald Roy’un fabrika çalışması, Paul Willis’in Learning to Labor: How Working Class Kids Get Working Class Jobs (Columbia University Press, 1977) ya da Laud Humphreys’in “çay-molası” üzerine tartışmalı çalışması bu örnekler arasındadır. Birçok kişi, özellikle sosyolog olmayan Kurumsal Etik Kurulu üyeleri tarafından konulacak olan bu mesleki ahlak kurallarının getireceği kısıtlamalar olmadan bu tür araştırmaların devam etmesini savunmaktadır. Daha ziyade, sosyologların özgürlükleri çalışmalarının seçkin akran değerlendirmesi aracılığı ile gerçekleştirileceği bir düzlemde korunmalıdır. Burada sosyolojik çalışmalar, metodolojik, teorik ve etik boyutları ile değerlendirilmelidir. Bütün bu noktalar sosyolojik araştırma için zorunluluklar olarak ortaya çıkmıştır.

Özetle, bu sorular gündeme getirildikçe cevaplar gitgide net olmaya başlamıştır. Eğer böylesine mesleki ahlak kurallarının dayatacağı araştırma kısıtlamalarına boyun eğmek zorundaysak yöneticiler arasında, zor elit çevrelerin tecrit edilmiş sosyal dünyalarında, bir bakanın özel ofisinde tükenen güç, ekonomi ya da gazetecilik, siyasetteki yolsuzluklar ve kurumsal ayrımcılık hakkında araştırma yapabilecek miyiz? Cevap açık ve nettir: Hayır.

Tartışmalara rağmen, yukarıda bahsi geçen paragraf, gizil araştırmayı savunan Fransız sosyologlarında artan bir muhalefetin ortaya çıkmasına sebep olan kural teklifinde tutulmuştur. Herkes etik, deontolojik ve epistemolojik soruların gündeme getirilmesi gerektiğinde hemfikir olmuştur. Yine de, AFS’nin araştırmalara engel olacak mesleki ahlaki kuralları benimsemesi fikri, sosyolojik çalışmalar için bir kördüğümüne yol açmasının yanı sıra bu kurallar kabul edilemez siyasi-idari tedbirlerin üstünde olacak gibi görülmektedir.

Bu yüzden, bu kurallar kabul edilmemiştir. Sosyolojik araştırmanın özgürlüğü tekrar sağlanmıştır. Fransız sosyologları, asıl görevlerinin birçok eşitsizliği ve toplumda yer alan tahakküm biçimlerini yayınlanmadan önce her halükarda bağımsız değerlendirme sürecine girme gereği olan araştırmaları ile ortaya çıkarmak olduğunu birbirlerine hatırlatmıştır. ■

Tüm yazışmalarınızı Romain Pudal <romain.pudal@free.fr> adresine iletebilirsiniz.

> Sosyoloji Nerede?

Küresel Çevresel Değişimler ve Sosyal Bilimler

Stewart Lockie, James Cook Üniversitesi, Avustralya ve ISA Çevre ve Toplum Araştırma Komitesi eski başkanı (RC24)

Küresel çevresel meydan okumalar ve sosyoloji illüstrasyon Arbu.

Sosyologlar genellikle çevreyle ilgili olan araştırmalarımıza ve yönetimize olan olası katkılarımızın göz ardı edildiğinden, politikaların geliştirilmesi ve kilit değerlendirme çalışmalarına katılımın doğa bilimlerine doğru kaydırıldığından ve danışıldığında da genellikle “adaptasyon engelleri” ve “sosyal etkiler” hakkında sorulan dar kapsamlı sorulara cevap vermelerinden şikâyet etmektedir. Sosyal bilimci olmayan bilim insanlarının – mühendisler ve biyologlar gibi- çevrebilim ve sibernetik gibi sistemlerden çıkan çevresel değişikliğin sosyal boyutlarını kavramsallaştırmak için çizilen çerçeveleri popüler hale getirmelerini görüyor olmak ise daha da kırıcı.

Sosyolojik uzmanlık ve kavrayışa karşı net olan bu saygısızlığı nasıl açıklayabiliriz? Disiplinle ilgili bu önyargı muhakkak bunun bir kısmını açıklamaktadır fakat sosyologların güç, eşitsizlik ve demokrasi hakkında sorduğu uygunsuz sorular, bence, daha fazlasını açıklamaktadır. Peki, bu açıklamanın ne kadarı bizim sorumluluğumuzda? Ürettiğimiz bilgiyle mi alakalı? Yoksa etkileşim kurmaya çalıştığımız dinleyicilerle mi?

Uluslararası Sosyal Bilimler Konseyi'ne (ISSC) göre cevap, “oldukça

>>

çok". Her üç yılda ISSC sosyal bilimlerde hayati öneme sahip meydan okumalar ve yönelimler hakkında gelişmiş bir rapor yayınlamaktadır. Dünya Sosyal Bilimler Raporu 2013, Değişen Küresel Çevreler, sosyal bilimlerdeki çeşitli disiplinlerin küresel çevresel değişimle olan ilişkisini özetlemekte ve çevresel değişimle ortaya çıkan zorluklara sosyal bilimlerin katkısını arttırmak için bir gündem oluşturmaktadır. ¹

Değişen Küresel Çevreler, ISA gibi disipline dayalı kuruluşlardan ve Uluslararası Çevresel Değişimin İnsanı Boyutları Programı gibi disiplinler arası sosyal araştırma girişimlerden katkıları içermektedir. Görünüşte raporun tamamında değinilen etkinliklerin sayısı ve kapsamı etkileyicidir. Fakat küresel çevresel değişimin çok sayıda politik ve ekonomik krizle derinlemesine ilişkisi olsa da sosyal bilimsel dik-kati üzerine çekmeyi başaramadı. .

Değişen Küresel Çevreler, çevresel değişim araştırmaları konusunda sosyologların kayıp olmalarını, görünür olmamalarını tartışmak için bibliyometrik analizi kullanmıştır. Thompson Reuters Web of ScienceTM veri tabanında "iklim değişikliği," "iklim politikaları," "çevresel değişim," "sürdürülebilir kalkınma," "biyolojik çeşitlilik" gibi kavramları kullanarak yapılan bir makale taraması, küresel çevresel değişim üzerine çok sayıda çalışmanın olmasına rağmen, sosyolojik bir araştırmanın çıktısı niteliğinde olanların oldukça küçük bir yüzdede yer aldığını ortaya koymuştur.

Yine de bence bibliyometrik analizler, araştırmacılar, öğretmenler ve en önemlisi vatandaşlar gibi sosyologların çevre ve sürdürülebilirlik konularına değindikleri kapsamı sistematik olarak hafife almaktadır. ISA Araştırma Kurulu ve Grubu'na kısa bir bakış bilim insanı topluluklarının projelere, tartışmalara, politika süreçlerine ve hatta toplumsal hareket kuruluşlarına ve cemaatlere olan büyüyen katkısını göstermektedir; sosyologlar düzenli olarak Küresel Çevresel Değişiklikler ve Yerel Çevre gibi disiplinler arası dergilerde öncü

rol alır ve bu dergilere düzenli olarak katkı sağlarlar. Dahası, -özellikle Küresel Güney'de- disiplinler arası, katılımcı ve eylem araştırmalarında kullanılan deneylerin birçoğu asla bağımsız değerlendirme filtrelerinden ve Web of Science TM olarak bilinen dergi etki faktörlerini yöneten unsuru geçemezler. ISA Çevresel Sosyoloji ve Toplum Araştırma Komitesi 2015 yılının erken dönemlerinde yayınlanacak olan yeni dergisi Environmental Sociology ile bu probleme çözüm bulmayı umut etmektedir.

Yine de Değişen Küresel Çevreler, sosyal bilimlerin genişleyen etkisi için kullanışlı bir önerme sunmaktadır². Bu "dönüşebilen esaslar" -yani, sürdürülebilirliğe etik ve adil bir şekilde geçişi sağlaması için cevaplanması gereken ve kilit önem taşıyan sosyal bilimsel sorular- şunları içermektedir:

1. Tarihsel ve bağlamsal karışıklık:

Küresel çevresel değişimin çağdaş süreçleri belirli siyasal ekonomiler tarafından nasıl yönlendirilmektedir? Göç ve çatışma gibi diğer süreçlerle nasıl yolları kesişmektedir? Çevresel değişim deneyimleri mekan, zaman, sınıf, toplumsal cinsiyet, etniste, inanç, vb. için nasıl değişmektedir?

2. **Sonuçlar:** Küresel ve çevresel değişiklik insanları ve toplulukları nasıl etkilemektedir? Bu etkiler nasıl bir dağılım göstermektedir? İnsanlar çevresel değişimle nasıl başa çıkmakta, bu değişime nasıl uyum sağlamakta ve ne nasıl yenilikler getirmekte?

3. **Değişim Koşulları ve Öngörül-eri:** Bireysel ve kolektif değişimi tetikleyen nedir? Sosyal değişim, politik müdahale ve demokratik süreçler arasındaki ilişki nedir? Sosyal bilimler, toplumsal olarak istenen bir değişim için oluşturulacak fikir birliğine nasıl katkı sağlayabilir?

4. **Yorumlama ve öznel anlamlandırma:** Çevresel değişimi insanlar nasıl anlamlı hale getirir ve toplumsal öğrenmeyi arttırmak için netür

beklentiler bulunmaktadır? İnsanların seçimlerinin ve davranışlarının altında yatan kör noktalar ve varsayımlar nelerdir? Aksine, duyarsızlığı, kuşkuculuğu ve dönüşebilir değişme direnmeyi tetikleyen nedir?

5. **Sorumluluklar:** Çevresel değişime işaret etmek için kim bedel ödemeli? İncinebilir nüfuslar, aynı anda çevresel değişimlere tepki verme süreçlerine hem katkıda bulunmak hem de ondan fayda sağlamak konusunda nasıl yönlendirilebilir?

6. **Yönetim ve karar verme:** Belirsizlik karşısında kararlar nasıl alınır? Çevresel süreçler ve problemlerin çizilen farklı çerçeveleri siyasal mutabakata nasıl katkı sağlayabilir? Ne tür kurumsal düzenlemeler politikaları belirleyenler, bilim insanları ve diğerleri arasındaki iletişimi kolaylaştırır?

Buradaki amaç, politika bağlantılı sosyal bilimler için mütevazı bir uyulama gündemi oluşturmak değil aksine sosyal bilimleri "daha cesur, daha iyi, daha büyük ve farklı" kılmaktır. Sosyal bilimlerin yapabileceği öngörülen şeyler: çevresel değişimi sosyal bir süreç haline dönüştürmek, siyasal gündemi etkilemek ve gerçek dünya problem çözüm süreçlerinde yer almak, sosyal bilimcilerin küresel çevresel değişimin sorunları üzerine düşmelerini sağlamak ve sosyal bilim pratiğinde düşünümelliği sağlamak. ³

Bu, kuramsal düşünme ve yenilikten yoksun bir vizyon değildir, aksine diğer disiplinler ve paydaşlarla etkileşim ve değişim aracılığıyla sorulan sorulara kavramsal çalışmanın verdiği cevabı içeren bir vizyondur. Sosyal bilimlerdeki birçok sosyolog ve meslektaş zaten tam anlamıyla bunu yapmaktadır -tıpkı Değişen Küresel Çevreler ve diğer örneklerin de gösterdiği gibi.⁴ Örneğin Karen O'Brien, doğrusal olmayan ve dönüşümlü olmak üzere insan etkinliğinin daha karmaşık kavrayışlarını, Dünya sistemleri bilimi ile bütünleştirerek küresel çevresel değişim hakkında daha derin bakış açılarının gelişimini

savunmaktadır.⁵ John Urry, materyal ve enerji kullanımının yoğunlaştırılmasını tersine çevirmek ve yeniliği canlandırmak için dönüşümlü tüketim davranışında yer alan olasılıkları araştırmaktadır.⁶ Sosyal ölçeğin diğer ucunda, Alberto Martinelli demokratik, teorik ve ampirik olarak istikrarlı karar alma süreçlerini sağlamak için bilim ve araştırma topluluklarıyla çalışan demokratik devletlerin, ulus aşırı kuruluşların, sorumluluk sahibi kurumların, STK'ların ve kolektif hareketlerin yer aldığı bir küresel yönetim modeli önermektedir.⁷ SBirçok yazar, çevresel ve toplumsal adalet konusunda kolektif öğrenmenin dinamiklerine bakmaktadır⁸

Bu örnekler, benim adlandırdığım ismiyle "özgönderimsel sosyolojiye" (self-referential sociology), yani toplumsal teoride yazılmış benzer şeyler dışında anlamlı referans noktaları olmayan kuramsal çalışmalar, tam bir tezat teşkil etmektedir. Dilin ve soyutlamaların karmaşık kullanımının, daha yakından bakınca basit ve asılsız ampirik varsayımların genellikle üstünü örttüğü anlaşılmaktadır. Özgönderimsel sosyolojinin ötesine geçmek, "elimizi kirletmemiz" için her zaman bireysel olmasa da kolektif olarak çalışmamızı gerektirmektedir. Başkalarıyla işbirliği yapmamızı, bilgiyi yeniden oluşturmamızı ve pozitif toplumsal değişime katkı sağlamamızı gerektirmektedir. Bu sadece basit bir etik meselesi değil (bunlar kadar önemli olan) aksine değer meselesidir. Sosyolojik araştırma toplum-

sal ve çevresel dönüşümün dinamik süreçlerini bilgilendirme amacı içinde olacak ise, disiplinler arası çalışma, bütünleştirme ve iş birliği bilgi felsefesine uygun şekilde gereklidir.

Sosyal ve çevresel değişimde ya da ilgili araştırma programlarında anlamlı katılıma giden yol her zaman görünür değildir. Bazı yollar, profesyonel ve kişisel riskler taşımaktadır. Bazılarına ise ulaşmak mümkün değildir. Değişen Küresel Çevreler; ISSC tarafından geliştirilen on yıllık bir girişim olan Future Earth, International Council for Science (ICSU), UNESCO, Belmont Group ve diğerlerini de açıkça içeren daha büyük sosyal bilimler katılımı oluşturan bazı patikalara dikkat çekmektedir. Küresel çevresel değişim araştırmalarıyla ilgilenen herkese Future Earth haber bültenine abone olmalarını, önermelere yorumlar yapmalarını benzer aktivitelere katılmayı –aslında bu tür girişimlerde bulunmayı– değerlendirmelerini şiddetle tavsiye ederim. Değişen Küresel Çevrelerin de üzerinde durduğu gibi Future Earth gibi iş birlikçi girişimlerin potansiyelinin farkına varmak sosyal bilimlerle uğraşan bilim insanlarının güç, eşitsizlik ve demokrasi hakkında daha karmaşık ve yapıcı bir şekilde sorular sormalarını gerektirmektedir. Sosyologların küresel çevresel değişim araştırmalarında ortadan kayboldukları konusuna katılmayabilirim ama her şeye rağmen daha cesur, daha iyi, daha büyük ve belki de daha farklı bir so-

syoloji geliştirmemiz gerektiği konusuna diğer her şeyden daha fazla katılmamaktayım. ■

Tüm yazışmalarınızı Stewart Lockie <stewart.lockie@jcu.edu.au> adresinden iletebilirsiniz

¹ ISSC and UNESCO (2013) World Social Science Report 2013: Changing Global Environments. OECD Publishing and UNESCO Publishing, Paris. Erişim adresi http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/world-social-science-report-2013_9789264203419-en

² Bu önermeler ilk olarak: Hackmann, H. and St. Clair, A. (2012) Transformative Cornerstones of Social Science Research for Global Change. International Social Science Council, Paris. Erişim adresi http://www.igfagcr.org/images/pdf/issc_transformative_cornerstones_report.pdf

³ Özellikle bkz. Moser, Hackmann and Caillods, Chapter 2, "Global environmental change changes everything: Key messages and recommendations."

⁴ Örneğin bkz., Lockie, S., Sonnenfeld, D. and Fisher, D. (eds) (2014) The Routledge International Handbook of Social and Environmental Change. Routledge, London.

⁵ Chapter 4, "What's the problem? Putting global environmental change into perspective."

⁶ Chapter 53, "Are increasing greenhouse gas emissions inevitable?"

⁷ Chapter 83, "Global governance and sustainable development."

⁸ Örneğin, J. David Tabara (Chapter 11, "A new vision of open knowledge systems for sustainability: Opportunities for social scientists"), Witchuda Srang-iam (Chapter 76, "Social learning and climate change adaptation in Thailand), ve Godwin Odok (Chapter 79, "The need for indigenous knowledge in adaptation to climate change in Nigeria").

⁹ <http://www.futureearth.info/> ve <http://www.icsu.org/future-earth/>

> Kömür, Su, ve Toprak

Piedra Alta'da Madencilik, Peru

Sandra Portocarrero, Ulusal San Marcos Üniversitesi, Lima, Peru

Perulu yerli topluluklar eylemde: "Madencilğe hayır", Bu kadar hırsızlık ve kirlilik yeter"

Yakın zamanda Peru ekonomisi önemli gelişmeler kaydetti; döviz kurları sabit kalırken gayri safi yurtiçi hasıla arttı ve enflasyon ile borçluluk değerleri düşük seviyelerde seyretti. IMF'ye göre Peru "yükselen yıldız" haline gelmiştir ve güçlü büyüme ve kırılma eğiliminin düşük görüldüğü bir piyasa olarak su yüzüne çıkmaktadır.

Fakat, göz alıcı makroekonomik verilere sahip bir ülkede kırsal yoksulluk, ne zaman ve nasıl politik olarak aktif hale geldi? Peru, dünya üzerinde bilinen ikinci en geniş maden rezervlerine sahiptir ve çokça yabancı yatırımcının ilgi gösterdiği madencilik, Peru ekonomisinde baskın bir rol oynamaktadır. Peru yurtiçi hasıla büyüme oranının 2014 sonuna kadar %5.3 olması beklenmektedir ve bu büyüme oranının 2014-2017 arasında yıllık ortalama %5 seviyesinde olacağına dair tahminler söz konusudur. Şaşırtıcı biçimde büyümeyi yavaşlatacak en önemli tehdit, madencilik projelerine karşı yükselen toplumsal isyanlardır. Projelerin ertelenmesi iş dünyasının güveninin azalmasına, böylece madencilik sektöründe önümüzdeki on yıl boyunca 53.4 milyar dolar olarak beklenen yatırımların tehdit altında kalmasına neden olmaktadır.

Altı aydan bu yana Peru'nun en büyük ikinci bakır madeninde sosyolog olarak çalışmaktayım. Peru'nun en kurak bölgesinde bulunan, şu anda Meksikalıların sahibi olduğu ve işlettiği, 1960ların başından bu yana Peru'nun güneyinde çalışan şirketin Tacna şubesindeyim. En yakın şehir merkezine

araçla iki saat uzaklıkta olan tecrit edilmiş maden kampında, klimalı iki yatak odalı, sıcak su, Wi-Fi ve kablolu TV'si olan bir dairede yaşamaktayım. Bir golf kulübüne, sıcak suyu olan yüzme havuzuna, tenis kortlarına ve eğlence merkezlerine ulaşma imkanına sahibim. Operasyon bölümünde çalışan işçilerin bu olanakları kullanmalarına izin verilmiyor çünkü tüm bunlar, benim gibi imtiyaz sahibi idari çalışanlara ayrılmış durumdadır.

Haftada altı, günde on iki saat çalışmaktayım. Çoğu insana göre maden endüstrisi Peru'da yoksulluğun bitişi anlamına gelmektedir. Mesleğim saha gezilerine, doğrudan ve dolaylı etkileri gözlemlemeye müsaade etmektedir. Doğrudan etkinin olduğu alanlar, madencilik işlemlerinin gerçekleştiği coğrafi merkezlerdir; bu alanların çevresi ise proje montajları ve faaliyetleri tarafından etkilenmektedir. Dolaylı etkinin olduğu coğrafi alanlar, işletim alanının dışında fakat madencilik projelerinden çevresel olarak etkilenen yerlerdir.

Mesleğim bana, zengin madencilik işlemlerinin ulusal ve yerel hükümetlerce taraflara eşit dağıtılmadığını -özellikle de yerel çiftçilere- fark etmeme imkan tanımaktadır. Saha çalışmam sırasında ortaya çıkan pek çok sorudan bir tanesi, yoksul topluluklar - yer yer multi-milyar dolarlık projelerin yalnızca 50 mil uzağında yaşayan- Peru tabiatının değişmesini nasıl karşılıyorlardı? Piedra Alta olarak adlandıracağım topluluk, daha yeni, Peru'nun güçlü ekonomik büyümesinin arka planında yer alan zorla yerinden edilmenin açığa çıkarmak

>>

için gösteri düzenlemeyi teklif etti. Peru'nun kurak güney sahillerindeki su yoksunluğu binlerce tarım ailesini, mahsullerini yetiştirebilecekleri suya erişimin olduğu alanları zapt etmeye -ki bu zaptlar çoğunlukla illegaldir- zorlamaktadır. Piedra Alta bu topluluklardan yalnızca bir tanesidir.

2001'de, politik aktivistlerin yardımıyla ve polisle süregiden çatışmalardan sonra, yaklaşık olarak 600 tarım ailesi 10000 akre civarında devlet arazisini, maden atıkları için yapılan atık filtrelene havuzlarından yararlanmak amacıyla işgal etmişlerdir. Piedra Alta aileleri Tacna'nın dağlık arazilerinden ve Arequipa, Cusco ve Puna gibi kurak komşu yerlerden gelenlerden oluşmaktadır.

Öncelikle, çoğu aile bu toprakları yalnızca tarımsal amaçlarla işgal etmiştir, toprağı ayda üç kere işlemektedirler. Piedra Alta'ya ulaşmak beş gün sürdüğü ve polis, çiftçileri tahliye etmek için muhtelif günlerde saldırı düzenlediği için aileler Piedra Alta'yı yeni evlerine dönüştürmeye ve orada süresiz olarak kalmaya karar verdiler. Görüşmelerde çoğu yerleşimci, işgali "girişimci yetenekleri"nin bir işareti olarak tarif ettiler, çünkü aslında müdahale edilmediğinde okyanusa boşaltılacak olan suyu anlamlı bir iş için kullanıyorlar ve aynı zamanda altyapıya da yatırım yapıyorlar. Arazinin işgal edilmesinden kısa bir süre sonra, bu aileler 6 mil uzunluğunda sulama kanalı organize edip finanse ettiler ve böylece saniyede 1000 litre su basma imkanı buldular. Peru Sağlık Bakanlığı bu suyun tarımsal sulama için güvenli olduğuna kanaat getirdi.

Atık havuzları genellikle maden şirketlerinin çevreye karşı en önemli yükümlülüğüdür ancak bu maden havuzları ironik biçimde çiftçilerin hayat mücadelesinin tek seçeneği haline geldi. Yıllar içinde farklı mahsullerin denenmesinden sonra, yüksek kirlilik ve suda tuzluluk oranları nedeniyle alınan başarısız sonuçlar, Piedra Alta sakinlerini toprakların

%70'ini kaplayan kekik otu (oregano), tara (geleneksel baklagil türünden küçük ağaç) ve zeytin yetiştirme konusunda uzmanlaştırmıştı.

Bu tarımsal başarı meşakkatli bir meşrulaştırma süreci ile ele gitti. Karmaşık yasal bir çerçeve içerisinde bu toprak üzerinde resmi kamulaştırmaları içeren yasal işlemler, yaklaşık on yıl aldı. Ekim 2013'te, Piedra Alta'nın bulunduğu Cerro Colorado belediyesi, Piedra Alta'nın resmi bir topluluk olduğunu deklare etti. Bunun anlamı, topluluk artık yasal olarak organize olabilir, kendi idarecilerini seçebilir ve her bölgeye tahsis edilen madencilik üretiminden belirli bir pay alabilir.

Fakat en büyük sorunlar hala varlıklarını devam ettirmektedirler. Maden şirketi eninde sonunda ana zenginleştirme tesisini genişletecektir ve bunun sonucunda maden üretimi katlanacak ve daha fazla su kullanılacaktır. Peru devlet yetkililerine sunulan çevre planı, madenin nehir yataklarından daha fazla temiz su kullanmayacağını teyit ediyor. Buna karşılık, atık havuzlarından gelen su geri dönüştürülecek. Bu çevreci aktivistler için iyi bir haber olsa da Piedra Alta sakinleri için aynı şeyi söylemek mümkün değil. Madencilik işlemleri için yeniden kullanılacak arıtılmış suyun akışı engellediğinde ne olacak? Şu an resmi topluluk olmalarına rağmen, Peru yasaları sıra su hakkına geldiğinde sorumluluk kabul etmiyor. Sonuç olarak, Peru toplumunun madencilik endüstrisi etrafında ortaya çıkan birçok sorunu su kaynakları ile ilgilidir. Dahası, Peru bölgesel hükümetlerinde -bu bölge dahil- var olan yaygın rüşvet olayı yerleşimcilerin güvenliğini sarsmaktadır. Bu insanların gelecek on yıllarda yaşama ve çalışma haklarını garanti edecek hiçbir şey yoktur. ■

İletişim için: Sandra Portocarrero
<svnp86@gmail.com>

> Uluslararasılaşma ve Denetim Kültürü: Çek Sosyoloji Örneği

Martin Hayek, Charles Üniversitesi, Çek Cumhuriyeti

Tanınmış kent sosyologu Jiří Musil (1928-2012), Çekoslovakya'nın ilk başkanı olan T.G. Masaryk'ın portresi önünde konuşma yaparken

Denetim kültürü ve rekabet gücü Çek Cumhuriyeti dahil birçok ülkede üniversiteleri ve bilimsel kuruluşları etkiledi. Akademik kariyerler, bilimsel disiplinler ve yayım stratejileri bu etkiler bakımından çokça analiz edildi. Ancak ulusal yerel dilleri kullanan küçük sosyolojik toplulukların üzerindeki denetleme kültürü etkisi yeterince anlaşılmamıştır. Bu sadece görece olarak sosyolojinin bütünüyle kıyasında olmalarından değil fakat aynı zamanda denetimin sonuçlarının her zaman açık olmamasından kaynaklanmaktadır. Denetleme hem etkinleştirme hem de etkinsizleştirme tesirlerine sahiptir. Olumlu sonuç olarak bilim insanlarını yerel sınırlamalardan kurtararak uluslararası topluluğa girmek yönünde teşvik edebilir. Diğer yandan ise, bu süreçler yerel bilimsel toplulukları ve genel olarak yerel sosyolojiyi değersiz kılabilir. Bu gerilim akademideki denetim kültürünün -Çek Cumhuriyeti dahil- hem destekçilerini hem de karşıtlarını oluşturmaktadır.

Çek Cumhuriyeti -10 milyon insanın yaşadığı- gibi küçük ülkelerde, katı denetim ve rekabeti savunanlar genellikle iyi bir sosyolojik üretim için ne yapıp yapılmaması gerektiğine sadece uluslararası topluluğun tarafsızca karar vereceğini iddia ederler. Onlara göre sadece yüz kişi civarında olan yerel bilim topluluğu; sınırlı olmak zorundalar ve büyük olasılıkla

birbirleriyle çatışan kliklere bölünmüş ve sınırlı kaynaklara ulaşmak için rekabet halinde geçici koalisyonlar oluşturan bir yapı görünümündedir. Uluslararası standartları savunanlar, ulusal akran/hakem değerlendirme kriterlerinin herhangi bir biçiminin bilimsel kaliteyi artırmaktan daha ziyade durumu daha da karmaşık hale getireceğini ve böyle bir değerlendirmenin sadece yerel disiplin alanının güç yapısının yeniden üreteceğini ifade etmektedirler.

Değerlendirme kriterleri açısından uluslararasılaşma ve standartlaşmaya karşı olanlar ise aksine, alanın gelişmesinde yerel bağlamın önemini vurgularlar, uluslararası yayınlara ve hakemlere yönelik değişimin küresel sorunları yerel sorunlara göre önceleyeceğini savunurlar. Onlara göre, yerel bir sorunun uluslararası farkındalığa ulaşması çok açık biçimde, genellikle kültürel anlamların veya bazen problem olgulara ilişkin bakışın bile kaybolmasına neden olmaktadır. Doğa bilimleri için doğru kabul edilebilecekler -birkaç istisna dışında- yerel sorunlara özelleştirilmez- yerel sorunların ağır bastığı(veya en azından yakın zamana kadar öyleydi) sosyal bilimlere uygulanamaz.

Çoğu coşkulu tartışmada olduğu gibi burada da her iki taraf da haklıdır ve her iki tarafın -ulusal ve uluslararası- araştırma kalitesini değerlendirdiği göz önünde bulundurulmalıdır. İletişimde dünyanın ana akım dillerini kullanan geniş bilim topluluklarında bu dengeli model oldukça pratiktir

Miloslav Petrusek (1936-2012), "yerel konulara" odaklanan tanınmış Çek sosyologu

çünkü sosyoloji yapımının yerel ve küresel boyutları etkin biçimde birlikte işlenmiştir. Fakat daha küçük azınlık diline mensup sosyoloji topluluklarında uluslararası standardize edilmiş ölçüleri - tek başına bile - desteklemek, anadillerin iletişim normalisi olarak kullanılmasının altını oymaktadır. Neden? Çünkü yalnızca uluslararası düzeyde değil aynı zamanda yerel topluluklarda (Çek Cumhuriyeti gibi) disipline katkı sunan yazarlar iki şekilde - hem İngilizce hem de Çekçe - de yazmak zorunda bırakılmışlardır. Çekçe yazılan metinler yalnızca Çekçe konuşan meslektaşlar tarafından okunmaktadır ve dolayısıyla onların etkisi yerel kalmaktadır. Diğer taraftan, İngilizce yazılmış metinlerde yazarlar çalışmalarını uluslararası okuyuculara göre uyarlamak durumundadırlar, bunun için de genellikle Çek sosyoloji topluluğuna olan ilgilerini yitirmektedirler. Bu durum sırasıyla "yerel yönelimli" ve "küresel yönelimli" olarak adlandırabileceğimiz ikili bir yazım biçimi yaratmaktadır. Mesele basitçe dil ya da tercüme sorunu olarak görülemez, yerel akademisyenlerin araştırma konularını ve yanı sıra yayım stratejilerini etkilediği için daha derin bir öneme sahiptir.

Sanırım kimi okurlar "Burada yeni

bir şey yok. Bu ulusal ve uluslararası ayrımı her zaman var olmuştur" diye mırıldanarak başlarını iki yana sallayacaklardır. Kabul ediyorum. Yine de yakın zamanlara kadar bu sorunla sosyoloji topluluğunun yalnızca bir bölümü ilgili oldu -ve bireysel sosyologlar istedikleri yönü seçebildiler. Mesela Miloslav Petrusek (1936-2012), yakın zamanlarda hayatını kaybeden öncü Çek sosyologu, yerel yönelimli sosyolojinin tipik bir örneğiydi. Dünya sosyolojisine ve trendlerine çok yakından vakıf olsa da (birkaç dili okuyup konuşabilirdi), neredeyse sadece Çek dilinde yazmıştır (ve bazen Lehçe ya da Rusça). Akademik çalışmaları Çek akademisinde güçlü bir tesir bırakmıştır ve metinleri disiplinin halk kavrayışına da nüfuz ettiğinden aynı zamanda daha geniş toplumsal alanda sosyolojinin pozisyonunu da etkilemiştir. Diğer yandan Jiří Musil (1928-2012), uluslararası alanda tanınan kent sosyologu, uluslararası camia üzerinde yerelde olduğundan daha fazla etkiye sahipti ve 1998-2001 arası Avrupa Sosyoloji Derneğinin başkanlığını yürütmüştür.

Ancak bugün artık kişisel tercih söz konusu değildir. Denetim kültürü ve rekabet yalnızca tek tür bir sosyoloji tanımaktadır; küresel yönelimli sosyoloji. Yerel yönelimli bütün konular bayağı kabul edilmektedir. Bu nedenle Çek Cumhuriyetinde Çekçe kitap yazmak sosyologlar için irrasyoneldir, Çekçe yazmak yazarın tanınırlığını artırmadığı gibi bir de uluslararası araştırma kariyerinin yarıda kesildiğinin işareti olarak kabul edilebilir. Sonuç olarak Çek öğrenciler Giddens gibi isimleri, Birleşik Krallıklar ve ABD'de toplumsal fonksiyonlar üzerine odaklanan ve bu toplumları bütün yerel durumları anlamak için gerekli şablon gibi sunan küresel ders kitaplarından öğrenmektedirler. Yeni sosyoloji kavramları yerel topluluklara alanın uzmanları aracılığıyla değil çevirmenler aracılığıyla girmektedir. Yerel halkın da sosyoloji kavrayışı - ve bugünün toplumunu kavrayışı- yerel

durumları -o kadar bile bulunabilirse- çok az içeren küresel yazarların çevirilerinden neşet etmektedir.

Denetim kültürü ve rekabet küresel yönelimli araştırmayı yerel yönelimli sosyolojiye göre önceler. Bilimsel mükemmellik küresel akademik topluluk tarafından tanımlanma ve onaylanma olarak kabul edilirse, pek çok yazar büyük ölçüde İngilizce yayınlara odaklanacaktır ki bugün Çek Cumhuriyeti'nde pek çok hırslı genç sosyal bilimcinin yaptığı şey, en iyi çalışmalarını İngilizce yayımlanan küresel dergilerde yayınlamaktır.

Yerel yönelimli veya ulusal sosyolojinin küresel yönelimli (ya da uluslararası) araştırmalardan daha değerli olduğunu savunmuyorum. Birçok durumda (çok fazla demesareti göstermeli miyim?) yerel yönelimli araştırma ve yayınlar ortalama kalitededir. Bununla birlikte bu dilbilimsel olarak küçük akademik topluluk, öğrencilere ve halka yerel durumları yansıtmakta ve düşüncelerini anlatmaktadır. Uluslararası yayın baskısı altında, akademik sosyolojinin yerel halk ile bağlı kalma çabasını "bilim yapma" olarak yorumlamayarak sadece "sonuçların yayımlanması" derecesine indirgeme eğilimi vardır. Küresel yönelimli sosyoloji, küresel toplumun yereli aştığı iddiasını sürdürmektedir ve yerelde ortaya çıkan fenomenler, yalnızca küresel süreçlerin örnekleri olarak değerlendirilmelidir. ■

Yazışmalarınız için Martin Hájek
<hajek@fsv.cuni.cz> adresini kullanabilirsiniz.

¹ Örnek için bakınız: Holmwood, J. (2010) "Sociology's misfortune: disciplines, interdisciplinarity and the impact of audit culture." *The British Journal of Sociology*, 61(4), 639-658.

² Çek toplumuna kuşbakışı göz gezdirdiğimizde, geçmişin büyük bilimsel, sanatsal ya da politik figürleri ya yerel ya da küresel yönelimlidirler. İyi tanınan besteci çift Bedřich Smetana (1824-1884) ve Antonín Dvořák (1841-1904), akıllara gelebilir; ilki esas olarak Çek topraklarında sevilmiş ikincisi ise küresel olarak takdir toplamıştır.

> Sosyolojide Güvencesizlik:

Çek Topraklarından Notlar

Filip Vostal, Charles Üniversitesi ve Bilimler Akademisi, Çek Cumhuriyeti

Sosyolojinin denge hareketi bağılı fakat hala yürüyebiliyor

Güvencesizlik kelimesi genellikle “güçlü olmama, güvenli olmama ve istikrarsızlık” durumunu anlatır. Güvenilmez alanda istikrarlı biçimde bulunan bu üç unsur, çağdaş sosyolojinin önemli özelliklerini taşır. Birincisi; sosyolojinin güvencesizliği, sosyolojik bilginin üretiminin yeniden şekillenmesinin “toplumsal teknolojik trendlerinin” daha geniş bir biçimini yansıtır. İkincisi; neo-liberal hegemonya altında akademin dönüşümünü göz önünde bulundurarak, sosyoloji giderek daha da fazla “istikrarsız bir disiplin haline gelmiştir”. Üçüncüsü; kavram, sosyolojinin “analizinin nesnesini” tanımlamada kullanılabilir: kararsız ve olağanüstü bir toplumsal dünya. Uluslararası tartışmalar disiplinin bu yönlerine dikkat çekse de, yerel, bölgesel ve “eyalet” nümayişleri ve gerilimler bu tartışmalarda genellikle ihmal edilir. Bu yazı, bu yüzden daha geniş küresel gelişmeleri Çek bağlamı ile olan ilişkileri çerçevesinde tartışmaktadır.

Sosyolojinin iç boyutu ile başlayalım. Hiç şüphesiz, 21. Yüzyıl sosyolojisi için en önemli güçlüklerden bir tanesi veri toplamadaki yeni metotlar ve dijital ve yazılım altyapılarına sosyolojinin vereceği tepkilerdir. Geleneksel ampirik metotlar (tarama, mülakat gibi) şimdilerde aktörün (genellikle

özel sektörde yer alan) yeteneği ile yani hızlı kümeleme, sıralama ve işlem verilerinin muazzam takımlarının analizi ile karşılaştırılmaktadır. Kapsam ve büyüklükte görülmemiş veriler (büyük veriler), veri toplamada dijital teknikler ve sosyal medya takibi ve bağlantılı kuvvetlendirme mücadelesi sadece metodik enstrümanları değil, aynı zamanda sosyolojik kuramı da etkileyebilir. “Sosyal” olanı hala çok amaçlı açıklayıcı kategori olarak düşünebilir miyiz? Kuram hem dijital ve hem de biyolojik/insan için yer açmalı mı? Dindar ve sekülerler için de yer açmalı mı? Toplumsal yaşamın evrensel ve tek/farklı boyutları için de yer açmalı mı? Sosyoloji artık nispeten istikrarlı toplumsal yapıları ve bölümlerin yanı sıra, “olağanüstü durumlar”, akışkan alanlar ve mutasyona uğraticı ağları inceler; geleneksel sınıf, cinsiyet, ulus ve etnik kategorileri ile birlikte toplumsal kuram geliştirme günümüzde, tehlike, kaza, risk, topluluklar ve duygulanımları tanzim eder. Geleneksel olarak, sosyoloji toplumu anlamak için, toplumdan zamansal ve mekânsal mesafe gerektirir ancak kimi çağdaş sosyoloji akımları daha geniş hatta 21. yüzyılın toplumsal yaşamında çığır açan eğilimleri yansıtır -belki de somutlaştırır ve kucaklar- : havailik, “tertipsizlik” ve hızlilik.

Sosyolojinin güvencesizliği bazen kendini dijital ve farklı tempolar ve ritimlerde işleyen yerel -dijital olmayan- sosyolojik pratikler arasındaki mücadele şeklinde dışa vurur. Bazı yöntemler (ampirik ve teorik) dijital zorluğa direnir; örneğin yerel/bölgesel olma durumu, kendine özgü entelektüel izlek-bağımlılıklarınca karakterize edilen ve ulusal sosyoloji tarihlerinde yerleşik olup sıkça göze çarpan bir özelliktir. Michael Saward a göre “yavaş” teoriler, özelliklere ve kültüre ilişkin yakın mütalaa ve farkındalık, yerleşik ve geleneksel değerleri koruma ve bir dizi görüş ve kararları dikkatte alma, “yerleşik bilgilerin üretimini” sahiplenmeyi içermektedir. Yerleşik ve muhtemelen “daha yavaş” (bir manada vakit istiyorlar), etnografik ve antropolojik gözlemler ile dijitalleşme-aracılığıyla-hızlilik arasında kaçınılmaz olarak çelişki ortaya çıkacaktır. Çek sosyolojisi, birçok yerel sosyoloji gibi, bir yandan içsel “yerelliğin ayırt

>>

ediciliği” ve tarihsel olarak koşullanmış gelişmeler; diğer yandan da hem başka yerlerden gelen entelektüel etkiler hem de dijital gelişmeler ve uluslararası nitelik arz eden altyapısal eğilimler arasında sıkışmaya devam edecektir.

Ama belki de bugünlerde sosyolojinin yüz yüze kaldığı en acil güvencesizlik, onun yeniden üretimini birlikte biçimlendiren dış koşullardan kaynaklanmaktadır. Piyasa ideolojisi, metalaştırma ve kurumsal yönetim dünya çapında akademik hayata zarar vermektedir. Bu gerçekler can sıkıcıdır, henüz eşitsiz dağıtılmıştır, her bir akademisyen üzerindeki olumsuz sonuçları artan stres, tükenmişlik ve psikolojik rahatsızlıktır. Her yerde gözlemciler, akademideki değişime - ve onun kültürel, yapısal ve deneyimsel boyutlarına- bunun yanı sıra sosyolojide eleştirel düşünce üzerindeki baskılara dikkat çekmektedirler. Anglo-Amerikan bağlamları akademinin mevcut yapılarındaki neo-liberal değişimin etkilerini keşfetmek için “laboratuvarlar”ın önemini sürdürür. Fakat, hızlandırılmış yönetsel “bilgi fabrikası”na kademeli geçiş, aslında dünyanın diğer bölgelerinde gerçekten çok belirgindir (Çek akademisi dahil).

İngiltere’de meslektaşlarımla konuştuğum zaman, örneğin, mevcut durum -hem emek koşulları hem de görelili zaman ve okuma, yazma ve araştırma alanları açısından- hala Çek akademisinden farklı görünmektedir. Aslında kötü şöhreti olan kimi söylemler -mükemmellik, yenilikler, küresel rekabet, bilgi ağırlıklı ekonomi- , Çek akademi alanı siyaseti bulaştırmasına rağmen, bizim sistem “Fight for Your Long Day” ya da “Crump” gibi Amerikan veya İngiliz kampüs romanlarda tasvir edilen akademik gerçeklikten halen nispeten uzaktır. Çek politik sınıfça benimsenen aşırı neo-liberal modele, sürekli tekrar eden Çek akademisini “uysallaştırma” girişimlerine ve metalaştırma ve piyasalaştırma ilkelerini uygulamalarına rağmen Çek akademisi benzeri yapıları başka yerlerde de bulunabilecek bu amansız yönetsel ve ticari ideolojiye karşı hala direnmektedir. Avusturyalı filozof Konrad P. Liessmann’ın mevcut değişime yönelttiği şiddetli eleştiriler, akademide ve beşeri bilimlerde akademisyenler ve akademik yöneticiler tarafından oldukça geniş biçimde yankı buldu ve Britanya üniversite reformlarının öncü eleştirmeni tarihçi

Howard Hotson Çek dinleyicilere seslendiğinde ulaştığı sonuçlar Çek üniversiteleri temsilcileri ve Bilimler Akademisi tarafından açıkça kabul edildi. Yeni cesur metalaşmış-piyasalaşmış akademi Orta Avrupa’da güçlüklerle karşı karşıya kalabilir (en azından şimdilik).

Yerel direnişler olsa dahi, elbette akademileri dünya çapında kuşatan neo-liberal eğilimler yerel ve bölgesel sosyolojileri yeniden şekillendirebilir. Yine de bu baskılar, tam da 21. yüzyılın toplumsal dünyasının karmaşıklığını ve parçalanmışlığını ve “küresel kapitalist toplum”un felaketinin nasıl yerelleştiğini (tersi de doğrudur, örneğin “yerel konuların nasıl küresel” hale geldiğini açıklama konusunda olduğu gibi) içinde bulunduğumuz konjonktürde, modernliği tanımlayacağımız, açıklayacağımız ve onunla ilgili bir şeyler “yapacağımız” yeni bir tür sosyolojiye gereksinim duymaktayız.

Üçüncü tür güvencesizlik yine de sosyolojiye bu zorlukla yüzleşmede yardım edebilir. Toplumsal gerçekliğin sürekli sorgulanması ve soruşturulması, herhangi bir yorumlayıcı ya da “pozitif” araştırma biçiminin merkezi koşullarını sürdürür. Dahası, sosyal fenomenler, yöntem, ideolojiler, kurumlar ve ilişkiler sürekli olarak açıklamanın ve eleştirinin nesneleri olarak doğal olmadıkları şekilde tasvir edilmelidir. Çek sosyolog Miloslav Petrussek (1936-2012), edebiyatın toplum hakkında ayırt edici bir tanıklık sunabileceğini belirterek edebiyat, sanat ve sosyoloji arasındaki bağa özellikle dikkat çekmişti. Sosyoloji beşeri bilimler ve edebiyat ile kaynaşarak, doğası gereği disiplinler arası girişim olma konusunda ikna edici olmayı sürdürür ve aynı zamanda sosyoloji paradigmaları ve kurumsal temellendirmeleri olan “normal bilim”dir. İşte bu aralıktaki değişkenlik, toplumsal dünyayı kuşatan sürprizler ve bilmeceler konusunda aydınlatıcı olarak sosyolojiyi her zaman biricik disiplin olarak karakterize eder. ■

Yazışmalarınız için Filip Vostal <filip.vostal@gmail.com> adresini kullanabilirsiniz.

> Küresel Diyalog Arap Ekibi

Mounir Saidani, El Manar Üniversite, Tunus

2011 yılının Şubatının sonunda, Sari Hanafi e-posta ile Global Dialogue'un Arap tercümesi için çevirmen bulup bulamayacağımı sordu. Bu durumu Zein Al-Dine Ben Ali'nin düşürülmesinden bir kaç hafta sonra Tunus devriminin mutlu sonuçlarından biri olarak algıladım. Hal böyleyken İngilizcemin tercümeyi yapmak için yeterli olup olmadığı konusunda düşünüyordum. Çevirmen bulma teşebbüslerinin başarısızlıkla sonuçlandığı için tercümeyi ISA'nın internet sitesinde bulunan Fransızca çeviri vasıtasıyla kendi başıma yapmaya karar verdim. Üç ay sonra, bir sonraki sayı için, Sari'nin dostça yardımlarıyla doğrudan İngilizceden Arapçaya çeviri yapmaya karar verdim. -ki o zamandan beri yapmaya devam ediyorum- Facebook sayfamda her sayıyı yayınladım böylece Arap sosyologlar Global Dialogue'un Arapça olarak da yayınlandığının farkına vardılar. İngilizcem gittikçe daha iyi oluyor ve dünya çapındaki geniş metin ve belge erişimimle oluşan çeviriler sosyolojik bilgi susuzluğumu gideriyordu. Tüm dünyadan alan çevirileri yapmak; hem teorik yaklaşımları hem de en son yapılan sosyolojik araştırmaları öğrenmek çok eğitici oluyordu. Global Dialogue'u Arapça'ya çevirmek çok öğretici oluyor. 2013'de Ankara'daki Ulusal Sosyoloji Derneği toplantısı başka ülkelerdeki Global Dialogue çevirmenleri ile bir araya gelmek için harika bir fırsattı. Bu muhteşem deneyimim bir parçası olmak büyük gurur kaynağıydı. Ve şimdi daha fazla çalışmamı İngilizce olarak yayınlamam için beni teşvik etmesi, dergimizden aldığım bir başka hediyedir. ■

Yazışmalarınızı
Mounir Saidani <mounisai@yahoo.fr>
ve Sari Hanafi <sh41@aub.edu.lb>
adresine gönderebilirsiniz

Mounir Saidani 2012 den bu yana Tunus El Manas Üniversitesi Beşeri Bilimler Yüksek Enstitüsü Sosyoloji Bölümünde doçent doktor olarak görev yapmaktadır. 2000 yılından 2012 yılına dek Tunus, Sfax Üniversitesinde Sosyoloji dersi verdi. Bu tarihten önce 18 yıl boyunca bir orta öğretim kurumunda Fransızca öğretmenliği yaptı. Araştırma ilgi ve yayınları, toplumsal değişim nokta-i nazarından kültür, sanat ve bilgi sosyolojileri etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu konularla ilgili yedi kitabı (Arapça) bulunmaktadır. Aydınlanma, Modernlik ve Kültürel Çeşitlilik üzerine çalışan Beşeri Bilimler Yüksek Enstitüsü Multi-Disipliner Laboratuvarın bir üyesidir.

Sari Hanafi, bugünlerde Beyrut Amerikan Üniversitesi Sosyoloji Profesörü ve Arap Dili Dergisi editörü, İdadat: Arap Sosyoloji Dergisi. Yokohama'daki 2014 ISA Dünya Kongresinde Ulusal Derneklerin başkan yardımcılığına seçilmiştir. Aynı zamanda Arap Sosyal Bilimler Konseyi üyesidir. Filistin diasporası ve mülteciler, göç sosyolojisi, bilimsel araştırma politikası, sivil toplum ve seçkinlerin/elitlerin oluşumu ve geçiş hukuğu hakkındaki çok sayıda makale ve kitap bölümünün yazarıdır. Son kitaplarının arasındakiler: UNRWA and Palestinian Refugees: From Relief and Works to Human Development (edited with L. Takkenberg and L. Hilal, 2014); The Power of Inclusive Exclusion: Anatomy of Israeli Rule in The Occupied Palestinian Territories (edited with A. Ophir and M. Givoni, 2009, İngilizce ve Arapça). Yayına hazırlanan: Arab Research and Knowledge Society: The Impossible Promise (with Rigas Arvanitis).